

Csápori Gyula
Ámítás és valóság
Adatok a szabadkőművesség leálcázásához

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

ÁMITÁS ÉS VALÓSÁG.

ADATOK A SZABADKŐMŰVESSÉG LEÁLCZÁSÁHOZ.

IRTA

Dr. CSÁPORI GYULA.

ESZTERGOM, 1888.
NYOMATOTT BUZÁROVITS GUSZTÁVNÁL.

Impresszum

Csápori Gyula
Ámítás és valóság
Adatok a szabadkőművesség leálcázásához

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 1888-ban jelent meg Esztergomban, Buzárovits Gusztáv Könyvnyomdájában. A szöveget a mai helyesíráshoz igazítottuk.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Motto	4
I. A „Pester Lloyd” cselfogása	4
II. A szabadkőművesség iránya és törekvései Olaszországban	8
III. A szabadkőművesség iránya és törekvései Németországban	11
IV. A szabadkőművesség iránya és törekvései Belgiumban	12
V. A szabadkőművesség iránya és törekvései Franciaországban	16
VI. A szabadkőművesség iránya és törekvései Spanyolországban	18
VII. A szabadkőművesség iránya és törekvései Amerikában	27
VIII. A szabadkőművesség iránya és törekvései Ausztria-Magyarországban	30
IX. Zárzó	39
Függelék. A magyarországi Nagy-Páholy legújabb védirata	41

Mottó

A szabadkőművesi titok olyan, hogy megütköztem rajta ... Ha magam nem tapasztaltam volna, még ma is hihetetlennek tartanám a gondatlanságot, amellyel a kormányok ily rendetlenség, ily valóságos állam fölött az államban szemet hunytak ... Meggyőződünk, hogy minden szabadkőműves szövetkezet, kezdve a legszerényebbtől egész a legmagasabb fokokig, vallásos érzületet színlelvén, a legvétkesebb terveket hajtja végre s amaz ez utóbbiaknak csak takaróul szolgál... Mindent föl kell áldozni az egyedül szükségesnek s ez: egyesült erővel ellene dolgozni a felforgatás szellemének.

(Haugwitz gróf, porosz államminiszter a veronai fejedelmi kongresszuson. 1822.)

I. A „Pester Lloyd” cselfogása

Múlt év utolsó napjaiban egy körlevelet hoztam magyar nyelven nyilvánosságra, melyet az olasz szabadkőművesség legfőbb hatósága, a római Nagy Oriens 1886-ban az olasz páholyokhoz intézett s melyben a szabadkőművesség törekvései majdnem teljesen leplezetlenül tárgyalatnak s a testvérek határozottan kereszténységellenes célok megvalósítására buzdítatnak.

Én e körlevelet a „Civiltà Cattolica” című olasz folyóirat után közöltem; közöltem pedig annál bátrabban és biztosabban, mert meg voltam győződve, hogy ezen világhírű folyóirat hamis okmány közlésével nem teszi kockára jó hírnevét különösen oly téren, amelyen mint első rangú tekintély áll, de közöltem azért is, mert a körlevélben rögtön ráismertem a páholy stílusára s mert mindaz, ami benne foglaltatik, a szabadkőművességről szerzett ismereteimmel teljesen megegyezett. – A körlevél szövege íme a következő:

„Az olaszországi páholyok TT.: TT.: -nek.

Addig is, míg Olaszország erőit egy általános Nagy Oriens legfőbb vezetése alatt egyesíteni sikerül¹, a N.: O.: hogy úgy az egyedekben, mint a TT.: egyesületeiben szétszórt tetterőt tömörítse, ezennel oly ügyben fordul Olaszország testvéreihez és páholyaihoz, amely az igazságnak – az emberek között – diadalára nézve rendkívül fontos. Mi azonban azt az igazságot tartjuk szem előtt, amelyet az emberiség saját kebeléből merít, nem pedig ama túlvilági következtetéseket, melyek a theocrátiák és a természetfölötti vallások s a valamennyi között legmakacsabb kath. vallás gonosz ösztönének eredményei.

Mi ugyan már most is gratulálhatunk magunknak azon eredményekhez, amelyeket Olaszországban a politika, a financia, s az emberszeretet ürügye alatt elértünk, értjük a szervezetek eltörlését, az egyházi javak elkobozását és a pápa világi uralmának megdöntését. Három oly nagy történeti tény, mely az olasz szabadkőművesi mozgalomnak gránit alapját képezi.

Ügyszintén dicsérettel kell megemlítenünk a sajtó terén és az iskolákban kifejtett tevékenységet, valamint nem szabad megfeledkeznünk amaz utánzásra méltó példákról sem, amelyek a nyilvános tüntetések – meetingsek – s antiklerikális körök megalakulásában észlelhetnek.

Ámde ez még mind nem elég; a kormánynak jóakarata, mellyel a kinyilatkoztatás ellenében a kétségbevonhatatlan naturalisztikus elméleteket terjeszti, egyszerre nem tehet

¹ Az olasz szabadkőművesség a múlt év végén csakugyan egyesült úgy, hogy ma már Olaszországban csak egy Nagy Oriens létezik, melynek újonnan megválasztott nagymestere Lemmi bankár.

mindent; a bel- és külpolitika követelményei kényszerítik, hogy egyrészt a népek megrögzött előítéleteivel s másrészt az európai udvarok féltékenységével is számoljon, amelyek mind bele vannak vonva a nagyszerű munkába, melynek a katolikus hatalmakat, amennyiben katolikusok, tönkre kell tennie. A szabadkőművességnek java Olaszországban éppen úgy mint egész Európában azt kívánja, hogy az előrehaladás okosan történjék. Ezen politikai tekintetek azonban nem akadályozhatják a szabadkőműves testvérek magán munkálkodását, sőt jó is, ha a testvérek így előre dolgoznak, mert ez által lehetővé teszik, hogy utóbb maga a minisztérium is szabadabban fölhasználhassa a kezeiben levő hatalmat, melyet a babonától ment humanitarizmus diadalra juttatására kell szentelnie.

Nekünk tehát a jelennek előnyeit, a múltnak hódításait ki kell használnunk s jövő működésünket úgy szabályoznunk, hogy bátran, nyugodtan és eréllyel előrehaladjunk.

Mindenekelőtt *el kell hitetnünk a néppé, hogy a szabadkőművesség politikával nem foglalkozik*, hogy egyedüli célja a jótékonyság, a béke, a szabadság s a népnek minden szellemi köteléktől s nevezetesen a vallás dogmái- és parancsaitól való megszabadítása.

Másodsor iparkodnunk kell a dolgot úgy feltüntetni, hogy a szabadkőművesség nem a katholicizmust, hanem csak a klerikalizmust üldözi, s hogy ez a klerikalizmus nem más, mint a megromlott, megbecstelenített s erővel a közügyekbe és politikai küzdelmekbe kevert katholicizmus.

Továbbá be kell bizonyítani, hogy a vallás nagyobb szabadságnak örvend és jobban virágzik olyan országokban, ahol, mint az amerikai Egyesült Államokban, az egyház teljesen el van választva az államtól s ahol az államnak az egyházzal szemben semmi kötelezettsége, – semmi történeti szerződése sincsen.

Szükséges, hogy az iskolás gyermekek tanítása és nevelése a szabadkőműves testvérek mindennapi gondját képezze.

Vigyázni kell, hogy a katolikusok, különösen ha előre is látni lehet, hogy hitükhöz szigorúan ragaszkodni fognak, tanképességet csakis kivételes esetekben nyerhessenek; hogy a városok katolikus tanítókat ne válasszanak; hogy a községi iskolák, gyermek-menhelyek, gimnáziumok, líceumok, tápintézetek, a lehetőség szerint semleges vagy antikatholikus jellegűek legyenek, s hogy bennük lassan-lassan a naturalisztikus elméletek s minden vallási előítéllettől ment és független erkölcsök terjesztessenek. A felsőbb iskolák általában a testvérek s barátjaik kezeiben vannak; ámde a harc itt még nem elég élénk, itt az ideje, hogy nyíltan megkezdessék.

A tanítás reformálására nézve általános és különös módszereink vannak.

Az általános módszer abban áll, hogy a községekben meg kell indítani a mozgalmat az iránt, hogy az iskolák a községektől elvétessenek és a kormány közvetlen vezetése alá helyeztessenek.

E célból ki kell mutatni, hogy a községeknek nincs meg a kellő pedagógikus képességük és szabadságuk, hogy könnyen aljas szenvedélyek eszközeivé aljasodnak, s következőleg a nevelés nagy feladatának teljesítésére képtelenek.

A különös módszerek abban állnak, hogy

1. a tanítóknak tudomására kell hozni, hogy az állam sokkal jobban fog velük bánni;
2. utána kell nézni, kik azon tanítók és tanítónők, akik a vallás iránt még tisztelettel viseltetnek;
3. oda kell hatni, hogy ezek népszerűtlenné tétessenek, s az emberiség haladásának rovására elfoglalt állásaikból kiszoríttassanak;
4. ki kell emelni a családok előtt a humanisztikus tanítás és nevelés fensőbbiségét, s lehetőleg sárba rántani a papság és a keresztény tanítók tanítását.

Az iskolai reformok útján azonban csak úgy fogunk előbbre haladhatni, ha a papságot teljesen elhallgattatjuk. Ezen *desideratum* (hő kívánság) megvalósítására mindaddig, amíg a kormány nem lesz azon helyzetben, hogy a papságot törvény által hivatalosan eltörölhesse s

befolyását a népekre aláírva tehetetlenségre kárhoztathassa, mindaddig szükséges, hogy a papokat a népek előtt továbbra is úgy tüntessük föl, mint csalókat, akik nem akarnak mást, mint őket rászedni, akik erényeket hirdetnek, de azokat nem gyakorolják, akik dogmákat tanítanak, de azokban nem hisznek s akik végre az általános tudatlanságból hasznot húzni akarnak. Másrészt azonban múlhatatlanul szükséges a papokkal elhítenni, hogy a világi hatalom azonnal a papság és az egyház barátja és támogatója lesz, mihelyt a papság és az egyház rendszeres ellenszegülésével fölhangy s az állam előtt leteszi a fegyvert; el kell velük hítenni, hogy a kormány őket a püspökök és a pápa uralma alól emancipálni és kiszabadítani akarja; minden módon közvéleményt kell továbbá csinálni abból, hogy a népnek nemcsak a plébániák javainak kezeléséhez, de saját lelkipásztorainak választásához is van joga² s hogy e jogot a pápák és püspökök despotizmusa rabolta el tőlük; ilyformán egyengethetti fog az út a vallás elvilágiasítására, a katolikus hierarchia szervezete enerváltatik s a papság polgári alkotmányának ideje elérkezik.

Ezen üdvös eszmék terjesztése céljából támogatni kell a lapokat, az egyleteket, a nyilvános felolvasásokat, a szabadkőművesi köröket s a falvakban és mezővárosokban, ahol páholyok nem léteznek, gyűjteni kell a szabadkőművesség számára levelező tagokat.

Ezen utasítások utóbb még szabatosabban meg lesznek magyarázva. Reméljük, hogy társulatunk minden tagja ez utasításokat híven meg fogja tartani s hogy így nemsokára elérjük azt a napot, amidőn a természet a vallások romjai fölött zengheti a megváltás himnuszát. Akkor az emberiség minden korlát, minden akadály nélkül haladhat majd a haladás útján s egyedül azzal lesz elfoglalva, hogy az embereknek itt a földön megszerezze azt a boldogságot, amelyről eddig azt álmodták, hogy az égben fog csak megvalósulni.

Figyelmeztessétek a TT.: TT.:eket, hogy soha se tévesszék szemük elől a halottak égetésére, a pusztai polgári házasságra s a polgári temetésekre vonatkozó szabadkőművesi rendeleteket; akadályozzátok amennyire lehet a gyermekek keresztelését; költsétek rossz hírért mindannak, ami csak a vallásra vonatkozik, különösen pedig a katolikus sajtóét; s végre a jótékonyság kapui ne nyíljanak meg mások előtt, hanem csupán a szabadkőművesség barátai vagy pedig azok előtt, akiknek egykori megnyerésére van remény.”

Miután e körlevelet valamennyi fővárosi és vidéki lapnak³ szétküldöttem, egyszer csak figyelmeztetnek, hogy a „Pester Lloyd”, 1887. dec. 29-éa kiadott esti számában úgy a „Civiltà Cattolica”, mint én is, ki vagyunk figurázva.

Megszereztem az említett számot s abban a körlevélre vonatkozólag ezeket olvastam:

„(Ein Aufsitzer) Se. Hochwürden Dr. Julius Csápori versendet aus Gran „Das geheime Rundschreiben des Grossorientes von Italien über die Bestrebungen der Freimaurer” in ungarischer Uebersetzung. Wie wir von *vertrauenswürdiger* Seite erfahren, ist dieses geheime Rundschreiben von einem Spassvogel verfasst, dem die italienische „Civiltà Cattolica” welche dasselbe zuerst⁴ veröffentlichte, schnöde auf den Leim ging, was übrigens bereits vor Monaten in unwiderleglicher Weise konstatirt worden ist. Se. Hochwürden scheint

² Akik az olaszországi eseményeket figyelemmel kísérik, azok tudják, hogy ezen mozgalom most már nyíltan is megindult.

³ A napilapok közül tudomásom szerint csak a „Magyar Állam” közölte e körlevelet; a heti lapok közül pedig in extenso a következők: „Nemzeti Hírlap”, „Esztergomi Közlöny”, „Népiszkolai Tanügy”, „Vas megyei Közlöny”, „Köszeg és Vidéke”; – részleteket közöltek, illetve csak megemlítették: „Közoktatás”, „Népnevelő”, „Esztergom és Vidéke” és „Érsekújvár és Vidéke.”

⁴ A. körlevél a profánok számára először a „L' Arco Periodico di Palermo” című lap 1886. december 5-iki számában jelent meg. A „Pester Lloyd”-ék még csak azt a fáradságot sem vették maguknak, hogy azt a pár sort, amelyet tájékoztató végett a körlevél elé írtam, figyelemmel elolvassák.

aber hievon keine Abnung gehabt zu haben, als er sich entschloss, das nicht ernst zu nehmende Machwerk auch dem ungarischen Lesepublicum zugänglich zu machen.”

Midőn e sorokat átolvastam, megvallom, meg voltam lepetve; nem tudtam, mit csodáljak inkább, vajon ama rendkívüli, leleményes élelmességet, amely a legválságosabb pillanatban is – mint mondják – föltalálja magát, vagy pedig amaz iszonyú vakmerőséget és elbizakodottságot, amellyel e lap ily olcsó és könnyű módon vélte megsemmisíthetni a hatást, amelyet a körlevél a keresztény olvasó-közönségre gyakorolhatott.

A német lap nagyon kevésre becsülheti olvasóit, ha azt hiszi, hogy azok merő határozatlan, semmi pozitív adattal sem támogatott állításokkal beérik.

Hol, miféle lapban vagy könyvben volt az kimutatva s megcáfolhatatlanul bebizonyítva, hogy a körlevél nem hiteles s nem komolyan veendő „Machwerk” s hogy azt valami (!) „Spassvogel” koholta? A „Pester Lloyd” talán csak nem szokott vak hitet követelni olvasóitól, a Pester Lloydtól már csak elvárhatta volna az ember, hogy ezt a forrást után nézés és az olvasó bővebb tájékozása végett megjelölje.

Valóban különös egy eljárás azt mondani az embernek: „Hallja az úr, valaki, valahol, valamikor megcáfolhatatlanul bebizonyította, hogy az úr lépre ment.” Még különösebb volna azonban, ha az emberek ilyen „valaki, valahol, valamikor” megcáfolhatatlan érvekre valamit adnának.

Megmutattam az „Ein Aufsitzer” cikket több komoly férfiúnak s valamennyi egytől-egyig oda nyilatkozott, hogy a cikk minden sorából hazugság és koholmány rí ki, s hogy e támadás, mely minden pozitív adat nélkül szükölködik, inkább a körlevél hitelessége mellett bizonyít, mint az ellen, s hogy az csak a kétségbeesett tehetetlenségnek és erőlködésnek kifejezése.

Ilyen ártalmatlan, üres és silány támadással szemben nem volt tehát szükségem a védekezésre.

Mindazonáltal tekintettel arra, hogy a „Pester Lloyd” szép magyar hazánkban tekintélynek örvend, s ezen tekintélyével egy pár gondolkozni nem szerető embert mégis csak félrevezethet, meggondolván továbbá azt, hogy hallgatásomat könnyen arra magyarázhatnák, mintha a „Pester Lloyd” oly biztos tagadása után már magam is kételkedni kezdenék a körlevél hitelességében: elhatároztam magamban, hogy nyilatkozni fogok.

Mielőtt azonban e nyilatkozat megírásához fogtam volna, a „több szem többet lát” elvnel fogva megkértem külföldi barátaimat és elvtársaimat s nevezetesen a „Civiltà Cattolica”-nak a szabadkőművesi irodalom mezején rendkívül járatos szerkesztőségét, hogy a szóban forgó kérdésben alapos és lelkiismeretes nyomozást és kutatást tartsanak.

Ezen irodalmi kutatás, mely első sorban Olaszországra s ezenkívül Francia- és Spanyolországra, Belgium- és Hollandra terjeszkedett ki, nagyon természetesen nem kevés időt vett igénybe – s ez az oka annak, hogy nyilatkozatommal ennyire késedelmeskedtem.

Fáradhatatlan külföldi munkatársaim buzgó közreműködésével megtartott irodalmi kutatásunk eredményét a következő pontokba foglalhatom össze.

A francia, spanyol, német, holland, belga és különösen olasz katolikus lapok rendre közölték a szóban levő körlevelet. A szabadkőművesi szekta lapszerkesztőinek, akik minduntalan szidják és rágalmazzák a katolikus sajtót s akik különösen a világszerte megindult szabadkőművesség ellenes mozgalmat lépten-nyomon nevetségessé tenni iparkodnak, kétségkívül tudomást kellett szerezniök ezen általános közléstről, s mégis a nevezett országokban egy hosszú év lefolyása alatt egyetlen egy szabadkőművesi vagy liberális lap sem akadt, amely a szóban levő körlevélnek hitelességét megtámadta volna.

Ha valahol, úgy legalább Olaszországban kellett volna a szabadkőművességnek ezen körlevél ellen kikelnie annyival is inkább, mert itt a „Civiltà Cattolica” nagy mérvben el van terjedve s a szabadkőművességnek úgyszólván hivatalos antagonistája, ámde itt sem támadta meg senki a nevezett lap által közölt körlevél hitelességét.

Azon körülmény, hogy még a Rómában székelő olasz Nagy Oriens sem tiltakozott e körlevél ellen, melyet a „Civiltà Cattolica”, mondhatnók az orra előtt, az ő neve alatt közzétett, már csak a lehető legeklatánsabb bizonyosság arra nézve, hogy e körlevél csakugyan teljesen hiteles. Az olasz Nagy Oriens eme hallgatásával e körlevelet magáénak vallja.

A körlevél hitelessége annyira kétségen fölül áll, – hozza tudomásunkra a „Civiltà Cattolica” szerkesztősége – hogy azt mi is külön lenyomatban kiadtuk.

Nekem nem volt kötelességem a szóban forgó körlevél miatt magamat és másokat annyira fárasztanom; elég lett volna a „Pester Lloyd” szerkesztőségét egyszerűen fölszólítanom, hogy azt a forrást, amelyre hivatkozik, nevezze meg.

De ha többet tettem, mint amennyire kötelezve voltam, úgy ezáltal csak annál nagyobb jogot szereztem magamnak arra, hogy a „Pester Lloyd”-tól ama forrás megnevezését követeljem s ha a „Pester Lloyd” ezt meg nem tenné, – amint gondolom is, hogy nem teheti – kinyilatkoztassam, hogy „Ein Aufsitzer” című idézett cikke a „fogd rá” elv szerint készült s e cikk tartalma a német lapnak ama tárházából vétetett, melynek bejárata fölött e szó van írva: Ámítás.

Egyik-másik olvasóm talán azt kérdezi önmagában: de hát miért, micsoda érdekből kellett a Pester Lloydnak ama körlevél hitelességét minden módon, még talán a hazugság fegyverével is, megtámadnia?

Először is tudni kell, hogy a „Pester Lloyd” szabadkőműves lap. Szerkesztősége csakúgy hemzseg a sok szabadkőművestől: Mandello, Sturm, Sonnenfeld etc. Iránya pedig teljesen megfelel a szabadkőműves szekta kereszténységellenes céljainak. Másodsor a „Pester Lloyd” szerkesztősége nagyon jól tudja, hogy Magyarország még nem egészen érett arra, hogy a teljes szabadkőművesi világosságban részesüljön s hogy hazánkban a szabadkőművesség valódi céljainak leleplezése e szektára nézve vajmi veszélyes lehet.

Magyarországban a szabadkőműveseknek a profánok előtt még a „jó katolikusok” „jó protestánsok” szerepét kell játszaniok; Magyarország népei még vallásosak, a keresztény intézményekhez ragaszkodók, itt még nagyon uralkodik a páholy szavajárása szerint a „babona.” Itt tehát még nem szabad a szabadkőművesség céljait oly nyíltan és oly leplezetlenül hirdetni, mint Olasz- és Franciaországban.

Ezért kellett a szabadkőműves lapnak rafinériája minden erejét összeszednie, hogy e körlevél hitelességét a profánok előtt megingassa.

II. A szabadkőművesség iránya és törekvései Olaszországban

Ha a Pester Lloydék azt hitték, hogy a fenn közölt körlevél hitelességének megdöntésével már is megnyerik a játékot, vagyis a szabadkőművesség titkos céljainak leleplezését Magyarországon lehetetlenné teszik: akkor irtózatosan csalódtak.

Nekünk nem volt szükségünk az olasz Nagy Oriensnek szóban levő körlevelére; a nélkül is számtalan forrás áll ma már rendelkezésünkre, amelyekből a szabadkőművességnek valódi célját és törekvéseit megismerhetjük, s ekként az ámítást a valóságtól megkülönböztethetjük.

Hiszen ha csak az **olasz nagy Oriensnél** akarunk maradni, ismerjük mi ennek több körlevelét is már, amelyekben a szabadkőművességnek azon törekvése, *mely szerint a politikai kérdéseknek és pártalakulásoknak irányt adni akar, nemcsak be van vallva, de a testvérek egyenesen föl is szólítatnak, hogy a politikai agitációkban olyképp vegyenek részt, hogy a klerikális párt tönkre tétessék.*

Ugyebár ez már jóval túlmegy azon a határvonalon, amelynek egy, csakis a felebaráti szeretet, csakis jótékonyág gyakorlása végett alakult társulat működését korlátoznia kellene?

De beszéljen helyettünk, mert nekünk úgy sem akarnak még most hinni, az olasz Nagy Oriensnek 1886. évi 14. számú körlevele:

„Tisztelendő és kedves testvérek!

Az olasz nép országgyűlése össze van hívva. Minden polgárnak kötelessége szavazatával hozzá járulni a mi társadalmi és politikai rendszerünk szervezetének javításához; s minthogy a szabadkőművesek tökéletes polgárok, annál inkább kötelesek a legtevékenyebb részt venni a választások békés harcában.

S ha a (szabadkőműves) Rend *régi* tanai és hagyományai meg is tiltották a szabadkőműveseknek a politikai pártok küzdelmeibe való elegyedését, mindazonáltal azt, hogy tétlenek legyenek, még sem akarták s azért a szabadkőművesek minden olyan alkalommal, amidőn a hazának az aljas pártérdekeken fölül álló életkérdései forogtak szóban, mindig, mint előharcosok szerepeltek s hazájuk javát szóval és tettel előmozdították.

Midőn tehát én Önöket a politikai választásokban való részvételre fölszólítom, személyes meggyőződésemeken kívül intézményünk alapelvei s dicső elődeim példája szerint járok el.

Tekintve a szabadkőművességnek különös jellegét, elengedhetetlenül szükséges, hogy a Testvérek mindig fennkölt és nyugodt álláspontot foglaljanak el és a jelöltek megválasztásában ne pártszenvédélyek, hanem a leghőbb és legtisztább hazaszeretet által vezéreltessenek.

Minthogy a mi intézményünk arra törekszik, hogy megszilárdítsa a jellemeket, megjutalmazza a magán és polgári erényeket, művelje és tiszteletben részesítse a tehetséget, kiszélesítse a közszabadság örökségét, tanulmányozza és megoldja a kérdéseket, amelyek az emberi társadalmat izgatottságban tartják s *szünet nélkül harcoljon a klerikalizmus – az egyedüli párt ellen, mely ellen a gyűlölet szent* – azért a szabadkőművességnek mindazon jelöltek ellen kell küzdenie, akik nem adták vagy nem adják jelét függetlenségüknek, nemes önzetlenségüknek, szabadságszeretetüknek, elfogulatlan gondolkozásmódjuknak, a munkásosztályok javát célzó gondoskodásuknak, a népnevelés és népoktatás kiszélesítését kívánó állandó óhajuknak s ama szilárd és határozott akaratuknak, hogy az ország ama kötelekektől, melyek azt a még mindig életre ébredező és merész összeesküvéseket forraló Pápasághoz kötik, megszabadíttassék.

Minden szabadkőművesnek erélyesen közre kell működnie, hogy a választás mindenütt ezen eszmék szerint történjék. Ekként meg fognak felelni a rend magasztos céljainak s így fog közöttük tökéletes egyetértés uralkodni. Olaszországban sincs csak egyetlen egy szabadkőműves sem, aki, bármilyenek volnának is különben politikai nézetei, nem akarná jellemes, tehetséges és becsületes emberek választása által az ország dicsőségét, biztonságát és jólétét előmozdítani.

A mód, miként kelljen a páholyoknak vagy a testvéreknek a választó közönséget ezen eszmék értelmében mennél hatásosabban informálniuk, a páholymenterek tapintatára és eszélyességére bizatik.

A Nagy Oriens, valahányszor szükség lesz rá, készséggel fog adni felvilágosításokat és tanácsokat.

A páholymentereknek s az összes szabadkőművesi testületek Elnökeinek kötelességévé tétetik, hogy ezen körlevelet a legközelebbi összejövetel alkalmával felolvassák, ezen ülésre a napi rend megemlítése mellett az összes testvéreket meghívják és a műhelyek határozatait késedelem nélkül velünk közölik.

Fogadjátok, Tisztelendő és Kedves Testvérek, legmelegebb testvéri üdvözetemet.

Kelt Tiberis völgyében Róma keletén az i. v. (igaz világosság) 000886. esztendejében a II-ik hónap 28-ik napján és a k. i. (közönséges időszámítás) 1886-ik esztendejében április hó 28-án.

A Nagy Mester
Lemmi Adorján 33.”

E körlevél nem szorul kommentárra; nem is szándékozom azt ízeire szétszedni, megteszi ezt a jóakarátú olvasó maga, én csak azt jegyzem meg, hogy a szabadkőművesség szólásmódja szerint a függetlenség, a szabadságszeretet, az elfogulatlan és fennkölt gondolkozásmód a keresztény katolikus Egyház örökké igaz elveinek tagadását jelenti, s a páholy felfogása szerint mindaz, aki a katolikus Egyház dogmáiban való hitéből indulva ki, a katolikus Egyház törvényei szerint rendezi be úgy magánéletét, mint nyilvános szereplését, egy szóval minden – a szó legtisztább értelmében vett – katolikus ember szolgálék, a sötét középkor és feudalizmus embere, a haladás, a felvilágosodás ellensége egy szóval: klerikális. A klerikálisoknak pedig a politikai szereplésből való kiszorítása, ez képezi, miként az olasz N. O. körleveléből meggyőződhattünk, a szabadkőművességnek főfeladatát.⁵

Az olasz N. O. felfogása szerint azonban a szabadkőművesség nemcsak arra van hivatva, hogy a klerikalizmust mint politikai pártot lehetetlenné tegye, hanem arra is, hogy az ezen pártot szülő katolikus vallást is a föld színéről kiirtsa és eltörölje.

A szabadkőművességnek ezen törekvéséről tanúskodik azon levél, a melyet az olasz N. O. 1886. évi október hó 25-én a német szabadkőművesség közlönyéhez a „Bauhütte”-hez intézett s amelynek legjellemzőbb pontjai szóról-szóra íme a következők:

Tisztelendő és kedves Testvérek!

Önök kétségkívül tudomást vettek ama küzdelmekről, amelyeket országunk, Itália, a pápai Róma klerikalizmusa ellen dicsőségesen folytat. Jóllehet az olasz szabadkőművesség azon alapelvehez, hogy a vallási és politikai ügyekbe nem avatkozik, következetesen hű maradt, azt azonban még sem mulaszthatta el, hogy a *katholikus babona* ellen tudományos és erkölcsi utón ne harcoljon, s a lelkiismereti szabadság és humanizmus legfőbb érdekeiért a szent és szükséges háborút ne folytassa, sőt el kell ismerni, hogy a jelen küzdelemre ő fújta meg az első riadót.

Minthogy azonban egy hatalmas ellenségről van szó, e hadviselés csak egyszerű s minden eredmény nélküli nemzeti agitáció maradna, ha azt az egész földkerekség összes szabadkőművessége közreműködésével nem támogatná.

Midőn tehát mi ezennel önökhöz fordulunk, arra kérjük önöket, hogy bennünket segélyükkel, kétségtelen tapasztalásukból merített tanácsaikkal és sajtójuk hatalmával támogassanak. Akkor azután biztosak leszünk benne, hogy annál könnyebben és csalhatatlanabban diadalmaskodunk.”

De talán a többi országok szabadkőművessége nem követi amaz elveket, amelyek az olasz szabadkőművességet vezérlik? s másutt a szabadkőművesség talán nem oly nagy ellensége a kinyilatkoztatásnak és az *azon alapuló* egyházi, állami és társadalmi rendnek, mint Olaszországban?

Erre vonatkozólag megjegyzem, hogy valahányszor szabadkőművességről van szó, soha sem szabad valamely nemzetre gondolnunk, soha sem szabad kérdeznünk, melyik ország szabadkőművessége, mert a szabadkőművesség mint kiválólag internacionális intézmény ama

⁵ Ugyebár ugyanazt akarja a liberalizmus is? (Lásd a „Nemzet”-nek jan. 25–28 közt megjelent számait.)

különbségeket nem ismeri; „egyetlen egy lánc köti össze az egészet ... szabadkőműves-rend csak egy van” mondta már 1794-ben a berlini szabadkőműves direktórium. A szabadkőműves elvek keresztülvitele az egyes nemzetek speciális jellege szerint némi tekintetben változó lehet: de az elvek maguk s a cél, mely felé vezetnek, mindenütt ugyanaz.

Nehogy azonban valaki azt higgye, hogy ezen megjegyzéssel a föntebbi kérdés elől kitérni akarunk, szíves-örömet szolgálunk más országbeli szabadkőműves hatalmasságok nyilatkozataival is.

III. A szabadkőművesség iránya és törekvései Németországban

A **szászországi** nagypáholy hivatalos vádiratában: „Die Freimaurerei in ihrer Stellung zur Gegenwart; offene Enthüllung des Zweckes und der Geschichte der Freimaurerei, nebst einer Abwehr der jüngsten Angriffe des Adv. E. E. Eckert. Dresden. 1852.” egész nyíltan így nyilatkozik:

„A szabadkőművesség semmi lehetetlent sem tanít; az ő titka abban áll, hogy belátni tanítja azt, ami valóban létezik. Tanítja a művészetet, amely szerint a remény és félelem indokai nélkül, a *mennyország- és a pokoltól függetlenül jók lehetünk. A szabadkőműves nem a jövő élettől várja a jutalmát*, hanem már is elnyerte (itt a földön) s meg van vele elégedve.”

A Vormsban megjelenő „Rheinischer Herold” bevallott szabadkőműves lap, 1873. okt. 25-én ezeket írta:

„Szándékunk egy pár szóval rámutatni a világítéletre, (Weltgericht) mely most a fekete csapatok, a középkori alapokon szervezett vallási intézmény akarat nélküli eszközei fölött, a hegyeken túl tartatik, ama világítéletre, melyben a szabadkőművesség szelleme bíraskodott. A sötétség hűbéresei nem tévedtek, midőn császárunknak a diadalmas harcból való visszatérése és az első német országgyűlés megnyitása után aggódva, mint a fészket krárogva körülrepkedő hollók, néztek a jövő elé. Csakugyan felismerték az ő ellenségüket, midőn lapjaikban a szabadkőművességet és ennek tanítványait gyalázní kezdték ... Azt hisszük, hogy joggal állíthatjuk, hogy a szabadkőművesség szelleme az, mely az ultramontanizmus fölött folyamatban levő világítéletben császárunknak a pápához intézett örök nevezetességű levele által kimondatott. A tudvalevőleg szabadkőműves Vilmos császár eszméi nem újak s azokat nem – mint a birodalom ellenségei mondani szeretik – mostani tanácsosai sugallták neki.

Ő azokat még mint erőteljes férfiú mondotta ki a szabadkőművesség kebelében, akkor, midőn a világ még más véleménnyel volt felőle. De ő akkor fejedelemhez és férfiúhoz méltó szavakat mondott – s meg is tartotta, mert ma mint császár végre is hajtja; ezt évezredek után is bizonyítja majdan a történelem.”⁶

⁶ Ami a Hohenzollern-háznak – II. Frigyes-től kezdve egész a mostani császárig – a szabadkőművességhez való viszonyát illeti, e kérdés külön tanulmányt igényel és érdemel is annyival inkább, mert a szabadkőművesség a profán világ előtt tüntetőleg szokott e jó viszonyra hivatkozni, s reméljük is, hogy akad majd valaki, aki e viszonyt a kellő világításba fogja helyezni. Mi itt csak annyit mondunk, hogy a Hohenzollern-ház teljes hálával tartozik a szabadkőművességnek – nem pusztán a porosz Brudereket értjük – ama hathatós támogatásért, mely nélkül e ház mostani dicsőségét talán soha el nem érte volna. S a szabadkőművesség titkos vezérei e támogatásban ön- és céltudatosan jártak el. Tervük: a *keresztény* államok tönkretétele – I. Napóleonnal nem sikerült, hiszik, hogy a német császár segédkezése mellett sikerül. S ha majd a mór megtette kötelességét – akkor talán a mór is elmehet.

De halljuk a német szabadkőművesség orákulumát, egyik főhatalmasságát, hírneves történetíróját, a nagytekintélyű „Bauhütte” szerkesztőjét: Findel Györgyöt. E férfiú, akiről szabadkőműves és profán egyaránt elismeri, hogy a királyi művészetet úgy érti, mint kevés más testvér, e férfiú „Die Freimaurerei in Lichte der Zeit” című 1873-ban Lipszében megjelent munkájában (14. l.) íme ezeket mondja:

„Nincs viszony, nincs kor, nincs állás, melyet az Egyház, nem is az állam hatáskörén kívül eső dolgokban, gyakorlatilag segíyezni kész nem volna, csak hogy minden enyhítő szere narkotikum, méreg, mely azt, aki használja, megöli, mert amit ő a misében, a szószéken, a gyóntatószékben, a halálos ágyon, a templomban és az iskolában a keresztségtől kezdve egészen a temetésig tesz és kíván, mindez alkalmas ugyan arra, hogy az embereket mély álomba ringassa, nehogy azt, ami világosan szemük előtt fekszik, észrevegyék, valamint arra, hogy önkívületi rajongásba esvén, lábaik alól a biztos talajt elveszítsék s felhőkbe kapaszkodjanak: de soha sem képes az embereket az élet nyugodt megfigyelésére s összhangzó kifejlődésére vezérelni. Minthogy azonban igazán létező szükségleteket ragadott meg s ma, midőn e szükségletek kielégítésére látszólag semminemű külső intézmény nem létezik, még mindig az üdv egyedüli forrásául tolja föl magát, itt az ideje, hogy megvizsgáljuk, vajon nem létezik-e igazán olyan intézmény, mely nem, mint a hierarchikus egyház s az orthodox kereszténység, esküdt ellensége a korszellemnek s mely vele ne csak kibékülve legyen, hanem e korszellemből eredve alkalmas volna az egyén erkölcsi fejlesztésének szükségletét kielégíteni. Ha van ilyen intézmény, akkor annak az *egyházzal szemben, mely már nem csak semmi értékkel sem bír, de melyet egyenesen károsnak és hátrányosnak kell tekintenünk*, a lehető legnagyobb becsben kell tartatnia, amelyet kultur-történelmi tünemény csak érdemelhet.

Mennél inkább fejezné ki ezen intézmény egyetemes érzésünket, vagyis mennél több oldalulag érvényesülne benne korunk bő világossága, annál áldásosabb volna az a jövőre, annál alkalmasabb arra, hogy az elavult egyház helyére lépjen és az embereket, a nemzeteket kebelébe fogadja... Ezen intézmény már is létezik és oly alapokra van fektetve, hogy az erkölcsi élet minden szükségleteit kielégíti, minden szükségleteinek megfelel. Ezen intézmény nem más, mint a szabadkőművesség s ez van hivatva azon hézag kitöltésére, melyet az államnak nyitva kell hagynia.”

Oly világos beszéd ez, hogy semmiféle magyarázatot meg nem tűr; nem is bocsátkozom tehát magyarázatokba, csak azt akarom kiemelni, hogy a szabadkőművesség célja a német páholyban is ugyanaz, ami az olaszban.

Ha a tisztelt olvasó, aki eddig figyelemmel kísérte e sorokat, már eddig is meg nem győződött volna arról, hogy a szabadkőművesség célja a keresztény társadalmi rendnek s mindenekelőtt a katolikus egyháznak megdöntése, szíveskedjék engem egy országgal tovább, vagy is Belgiumba követni.

IV. A szabadkőművesség iránya és törekvései Belgiumban

A belga Nagy Oriens 1841-ik év 2. hónapjának 5-ik napján a következő rendeletet adta ki:⁷

⁷ L. Annuaire dn Gr. • Or. • de Belgique pour l’an de la V. • (Vraie) L. • (Lumière) 1848. p. 41.

„A N.: O.:

Tekintetbe vévén, hogy a szabadkőműves rend méltóságára s alkotmányának alapelveire nézve nagyfontosságú, miszerint a N.: O.: vagy a páholyok ama kellemetlen helyzetbe ne jöjjenek, hogy elveket, melyek a rend által vallottakkal ellentétben állanak, helyteleníteni kénytelenek legyenek

határozza:

1. cikk. Minden a sajtó útján nyilvánosságra hozandó közlemény, minden szónoklat, melyet a testvérek a N.: O.: megbízásából tartanak, megvizsgálás és jóváhagyás végett előzetesen a nagy bizottság elé terjesztendő.

2. cikk. A N.: O.: fennhatósága alatt álló páholyoknak kötelességük a hozzájuk tartozó testvéreknek beszédeit és közleményeit jóváhagyás végett előzetesen megvizsgálniok.”

A szabadkőműves cenzúrára vonatkozó eme rendeletből kiderül, hogy azon eszmék, melyeket a testvérek, a páholyszónokok az üléseken vagy a sajtó terén fejtegetnek, nemcsak az ő privát eszméik, hanem magának a páholynak eszméi.

1846-ik évi július hó 2-án a belga N.: O.: kiküldöttei Faider Ferenc testvért a genti „Fidélité” páholy főmesterévé installálták, mely alkalommal az új főmester eme beszédet mondotta:

„Kedves Testvérek!

Meghatva, de félelem nélkül nyúlok a kalapácshoz, amelyet a páholy reám bíz.

S csakugyan mitől is féljek, midőn, mint remélem, a ti bizalmatokat bírom s midőn e páholynak mellém rendelt tisztviselői, mint nem kétlem, buzgóságomban s odaadásomban támogatni készek.

S létezhetnének-e ezen buzgóság és odaadás ösztönzésére alkalmasabb körülmények, mint éppen azok, amelyek között élünk!

A szerzetesi hidra, a „Vrais Amis” páholy főmesterének kifejezése szerint, az annyiszor letiport szerzetesi hidra, újból fenyeget borzalmas fejeivel.

Hiába ámítottuk magunkat a XVIII. századdal, hogy a gyalázatost megfojtottuk; a gyalázatos új életre ébred s türelmetlenebb, ragodozóbb s nagyravágyóbb, mint valaha.

Hogy uralmát annál biztosabban megalapítsa, az ifjúságot hatalmába keríteni, a gyermeket már majdnem a bölcsőből kiragadni, s egész a férfikorig nevelni iparkodik.

S mi lesz ezen bitorlásnak eredménye?

Az alsó osztályok elállatiasítása,⁸ a magasabb fokú nevelés megmételtyezése. Melyek az eszközei? A szabadvizsgálat helyét elfoglaló vak hit, a történelmi hagyományok meghamisítása, a vak engedelmesség és szolgáltság, mely a polgár nemes és önérzetes függetlenségét kizárja; pedig a polgár annál könnyebben hajol meg a törvény előtt, mennél nagyobb része volt annak meghozatalában.

Mi a közege? A hatalomsóvár, s a családi tűzhely szellemétől idegen teokrácia, mely egy idegen főnöknek szavára hallgat s a kormányokat és népeket már-már igája alá hajtani törekszik. Micsoda lojális érdeket lehetne nála föltételezni, mely őt a haza szabadságának és függetlenségének védelmezésére bírná!

Hej, midőn e teokráciát a háborúban részt venni láttuk, nem a haza határait védelmezte, hanem a közös anya kebelét tépte szét.

Inkvizíció, albiaiak véres arnyai, Liga, 30 éves háború, la Rochelle, dragonádok, a nantesi kiáltvány visszavonása, cévennesi lángok és te a francia alkotmányozó ülésnek előfutára, te

⁸ L. a „Pester Lloyd” január 27. számát, amelyben ama törekvést, hogy az iskola ismét keresztény legyen „Unverfrorenheitnak – mondja – welche sich unterfängt eine gebildete und begabte Bevölkerung wie einen Viehstall Gottes zu behandeln.”

felvilágosult és bölcs, de szerencsétlen király II. József, jertek tanúskodni a fanatizmus és türelmetlenség ellen.

De mintha eme klerikális szervezet, melynek feje Rómában s karjai az egész világon vannak s mely diszciplinája és gazdagsága által oly félelmetes, mintha ez még nem volna elég, e teokrácia, hogy hatalomhajtású rendszerét annál hatásosabban érvényesítse, külön hadsereget is teremtett és szervezett, mely mint egy nomád, Abd-el-Káder hordáihoz hasonló előcsapat minden ország klerikális kalandoraiból összetoborozva a fanatizmus kóbor lovagságát képezi, s bár mindig elpusztítatik, mégis mindig föléled, mindenünnen kiűzetik, mégis újra meg újra visszatér.

Ezen, a mi szép hazánkban oly erősen újjászervezett hatalom, ezen egyesek hiszékenysége s mások hiúsága által meggazdagodott, elhatalmasodott, nagyravágyó fanatikuskok ellen kell nekünk a győzelem biztos tudatában küzdenünk.

E cél elérése végett oltárt oltár ellen kell emelnünk, s az ő tanításuk ellenében a mi tanításunkat érvényesítenünk ... S hogy a mi tanításunknak hatása legyen, azt csak erős szellemekre, *(nem gyáva és buta katolikusokra)* csak velünk érző válogatott férfiakra kell bízunk.”

De legyen ezen installációnális beszédből elég ennyi is s változatosság kedvéért hallgassuk meg a belga N.: O.: nagy szónokát Bourlard testvért, aki a Nagy Oriens 1854. jún. 24-én megült napéjegyeni ünnepén íme ekként szónokolt:⁹

„Testvéreim!

Ti oly tisztességet bíztatok reám, mely erőmet túlhaladja. A személyemben egyesült szavazatokat semmi cím alatt sem érdemeltem meg. Ámde eme nehéz időben, midőn minden odaadást igénybe kell venni, úgy hiszem szabadkőművesi kötelességem, sőt lelkiismeretem ellen is vétenék, ha a fontos tisztséget, melynek viselésével egy időre megbíztatok, magamról elhárítani akarnám. Ne feledjétek azonban, hogy ha már templomunk szónokának teendőit a jövő év folyamán teljesítenem kell, működésemben intézményünk iránti legtisztább odaadásom fog vezérelni; s engedjétek meg, hogy jóakarotokat s elnézésteket, melyekre szabadkőművesi jellegemnél fogva igényem van, mindenkorra kikérjem.

Kedves testvéreim a Nagy Oriensből és ti, az összes páholyokból egybegyűlt többi testvérek, akik a mai magasztos szertartásra megjelentetek, bizonyára várva-várjátok a felvilágosítást arra nézve, mily irányban szándékozik a Nagy Oriens a jövőben működni s kétségkívül az iránt is tisztában akartok lenni, miként hajlandók e Nagy Oriens főméltóságai a szabadkőművesi nagy munkát előmozdítani.

Én tehát ki fogom fejteni előttem elveinket, fel fogom tární egész bensőmet, be fogom magamat mutatni egész őszinteségemben, legbensőbb meggyőződésemben s teljes becsületességemben.

Testvéreim, nem világos-e mindenki előtt annak a szükségessége, hogy a szabadkőművesség a működés, a harc terére lépjen?

Nem tapasztaljuk-e szomorúan, hogy néhány év óta mi, a tudomány emberei, mi, a nemeslelkűek, nem alkalmazhatjuk, nem valósíthatjuk meg lelkesítő eszméinket s nem érhetjük el amaz eredményeket, melyek lelkünk előtt lebegtek? E kérdést legott meg kell fejteni, s ezentúl szív- és lélekkel egyesülni, hogy a szabadkőművességnek a működés s terveinek végrehajtása és megvalósítása lehetővé tétessék.

⁹ Tracé des travaux de la grande fête célébrée par le Grand-Orient de Belgique, le 24-e j. du 4-e M. l'an de la V. L. 5854. p. 30.

De ha annyira szükséges az, hogy a szabadkőművesség működjék és tegyen s ha már saját létünket is kockáztatva látjuk, megengedhetjük-e, hogy egy paragrafus utunkat állja s a szíveinket lelkesítő szent és nemes eszmék megvalósításában akadályul szolgáljon? Tarthatjuk-e meggyőződésszerűleg azon törvénycikket egy olyan rendeletnek, mely minden esetben tiltja, hogy a páholyok a politikai és vallási kérdésekkel foglalkozzanak? Nem pusztán elméletekre szorítana bennünket egy ilyen tilalom s ezen esetben nem volna-e jobb templomainkat legott bezárni? *Hogyan? Ne foglalkozzunk politikai és vallási kérdésekkel*, de hát mik is azok a kérdések? Tettekben nyilvánuló vélemények és gondolatok; midőn tehát az eszme megvalósításáról, a gyakorlati életbe átviteléről és végrehajtásáról van szó, akkor a szabályzatok egyik paragrafusa utunkat állja?

Megengedik, hogy a dolgokról elmélkedjünk, de nem, hogy cselekedjünk! (Taps.)

Elismerik, hogy komoly férfiak vagyunk, kiket legjobb szándékok vezérelnek, de mégis azt mondják: „Itt maradtok a spanyolfal mögött, nem szabad kijönnötök, hogy tanulmányaitok és elmélkedétek eredményét kifelé is terjesszék.” Testvéreim! e különös állapotra rámutatni annyi, mint örök időkre eldönteni, hogy a *szabadkőművességnek nemcsak joga, hanem kötelessége is vallási és politikai kérdésekkel foglalkozni, mert csak így valósíthatjuk meg az elméleteket, melyeket tanulmányozunk.* (Elénk helyeslés.)

... A politikai elvek megállapítására vonatkozó nagy kérdések, mindaz, ami az állam szervezése – léte – és életére vonatkozik, első sorban hozzánk, a mi hatáskörünkbe tartozik, mindezt megvizsgálunk s az ész és értelem tűzpróbája alá kell vetnünk. (Taps.)

Így például, ha a miniszterek a népnevelés szervezésére vonatkozó tervvel lépnek az ország elé, azt kiáltom: Engem, a szabadkőművest illet a nevelés kérdése, rám tartozik annak megvizsgálása és megoldása. (Taps.)

(Következik még egy pár példa a jótékony intézetekről, a vendégjogról, Belgiumnak politikai magatartásáról stb. mindez a szabadkőművesség ügye.)

A vallási ügyekre vonatkozólag ne higgyétek Testvéreim, hogy én a Nagy Oriens templomaiban valaha dogmatikus, skolasztikus kérdéseket fogok támasztani, milyen például az átlényegülés (transsubstantiatio) fontos kérdése. (Derűtség.) De midőn a püspök urak látszólag a nagyböjt alkalmából pásztorleveleket írnak, melyek tulajdonképpen magas és furfangos politikát foglalnak magukban; midőn az ország, mint sajnos tapasztaljuk, telepekkel árasztatik el, melyek szerzetes intézményeknek hívatnak, *de melyeket én naplopók intézeteinek nevezek* (helyeslő nevetés); midőn annyi felnőtt, erős, izmos ember szemeink láttára minden munka nélkül szegényeink s derék, becsületes munkásaink kenyerét fogyasztja: akkor igen is azt mondom, hogy *nekünk jogunk, sőt kötelességünk vallási kérdésekkel*, kolostorokkal foglalkozni, ezeket megtámadni s elpusztítani s hogy igazán itt az ideje, hogy az állam egyszer már a dolog végére járjon, ha mindjárt e rühtől való megszabadulás végett erőszakhoz kellene is nyúlnia.

A szabadkőművességnek kell a haszontalan kolostorok, a henyélők intézetei ellen küzdenie. (Bravó.)

S ha végre 1854-ben a XIX. század felvilágosultságának delén azt kell hallanunk, hogy új csodákat hirdetnek, a népnek, a belga népnek új szentet adnak, s azt ajánlják, hogy a betegségeket la salettei vízzel gyógyítsák: nos, akkor a szabadkőművességnek kell-e vagy nem vallási kérdésekkel foglalkoznia, kell-e vagy nem egyesülnünk, hogy az ilyen visszaéléseket megszüntessük?

Íme így értjük mi a haladást és a politikai és vallási kérdésekkel való foglalkozást ...

... Most pedig, Testvéreim! még egy szót arról, miként kell azt, amit szükségesnek tartunk, akarnunk s miképp kell elveinket törvényes eszközökkel megvalósítanunk.

Reméljük, hogy a *sajtó* nemsokára hivatásának fogja tekinteni azt, hogy a szabadkőművesség igazságait elterjessze; mert midőn látom, hogy minden jezsuita ház mellett egy nyomdát rendeznek be s egy gonosz lapot alapítanak, akkor azt mondom, hogy

minden szabadkőművesi templom mellett is ott álljon résen e törvényes és alkotmányos nagy hatalom s hirdesse az igazságot, amint amazok a hazugság és gyalázat mellett szólaltatják. (Viharos taps.)

Miként kell ezenfölül terveinket keresztülvinnünk?...

Szüntelen a harctéren kell lennünk, mindig készen ellenségeinkkel megküzdeni ... mindenütt, ahol jót kell tenni, mindenütt, ahol csak alkalom nyílik használni, a szabadkőműves mindenütt ott legyen. A szabadkőművességnek ott kell lennie minden nyilvános hivatalban, a jótékonyági és szegénységi ügyek vezetésénél, mindenütt örködni, mindenütt küzdenie kell az igazságért.

Rajta tehát a munkára, tegyünk ma kölcsönös fogadást, hogy minden erőnket, minden értelmiségünket, minden lelkesedésünket szent hivatásunk betöltésére fogjuk szentelni.”

Nem hagyhatjuk el a belga Nagy Oriens nélkül, hogy még egy rendkívül fontos határozatát ide ne iktassuk.

A Nagy Oriens 1856. március 1-én tartott ülésén az egyik belga páholyok következő kérdését tárgyalta:

„Jogukban áll-e a páholyoknak politikai téren szereplő tagjaikat politikai működésükért felelősségre vonni?”

A Nagy Oriens, a tagok s nevezetesen a Nagy Szónok meghallgatása után 703. szám alatt következőleg határozott:

„A Nagy Oriens a hozzá intézett kérdésre vonatkozólag minden habozás nélkül azt határozza, hogy *a páholyoknak nem csak jogukban áll, hanem kötelességük is az általuk politikai állásokhoz segített tagoknak politikai szereplését ellenőrizni* s midőn e szereplés nem oly irányú, hogy a társadalmat az igazság fáklyájával felvilágosítani képes volna, *ezért felelősségre vonni*; kötelesek továbbá e tagok magyarázatait, ha kielégítő, jóakarólag elfogadni, ha pedig elégtelenek, e tagokat rendreutasítani s őket, ha talán politikai életükre vonatkozó szabadkőművesi kötelességeiket tudva és akarva teljesíteni nem akarnák, a szabadkőművesség kötelékéből kizárni.”

V. A szabadkőművesség iránya és törekvései Franciaországban

A francia páholyokban uralkodó szellemre nézve ma már – úgy hiszem – alig lehet kétség. Minden művelt ember tudja, hogy Franciaországban a hatalom a szabadkőművesek kezeiben van: a jelenlegi elnök, úgy mint az előbbeni, a miniszterek nagyobb része, a parlament többsége, a megyei főnökök majdnem mind, a hírlapírók, a tanférfiak stb. merő szabadkőművesek.

Mily sorsban, mily bánásmódban részesül emez uralom alatt a katolikus egyház s minden vallásos intézmény, s másrészt mennyire oda veszett ezen szabadkőműves uralom alatt a csak nem régen még hatalmas és a világnak imponáló Franciaország dicsősége, azt csak az nem látja, aki nem akarja.

Ahol tettek beszélnek, ott szavak alig szükségesek; mindazonáltal hallgassuk meg a francia szabadkőművesség vezérférfiainak is néhány nyilatkozatát.

Az 1881-iki nagy konventet bezáró beszédében Belat testvér és a N.: O.: Nagy Szónoka¹⁰ ezeket mondá:

„Testvéreim! találtok-e a szabadkőművességen kívül meglett emberek-, érett szellemeknek megfelelő iskolát, ahol a haladás taníttatnék, a felvilágosultság terjesztetnék? Talán mégis a vallásos tanítás, a különféle felekezetek papjainak szószékeikről mondott beszédjei képesek a szabadkőművességet pótolni? Oh, testvéreim, minden érzelem, minden lelkiismeret tiltakoznék ilyen összehasonlítás ellen. *Hiszen éppen a katolikus, protestáns vagy zsidó templomok és vallások azok, amelyek ellen a szabadkőművesség alapított.*” (C’est contre eux précisément que la Franc-Maçonnerie s’est fondée.)¹¹

A francia N.: O.: 1886-iki nagy konventjén Colfavru testvér, a rend tanácsának elnöke, a szabadkőművesi és politikai erők összpontosításáról beszélvén, e szavakkal jelezte az ellenséget, amely ellen a szabadkőművességnek egyesülnie és harcolnia kell:

„Óhajtva-óhajtom, hogy egyesült erővel vívjuk a közös harcot a klerikalizmus szelleme, a *Vatikán ellen!* Íme az ellenség, kívülről nincs más.” (Voilà l’ennemi, il n’y en a pas d’autre.)

A francia N.: O.: levéltárában igen érdekes ügyiratok találtak a szabadkőművesek hazaszeretetére vonatkozólag is. Minthogy pedig a testvérek hazaszeretetükkel, alattvalói hűségükkel tüntetőleg dicsekedni szoktak, jó lesz azt a port, amelyet így az uralkodók és a profánok szeméibe hintenek, amaz ügyiratok segélyével eltávolítani.

1871. március 20-án, tehát a német-francia háború befejezése után megtartott első ülésén a francia N.: O.: eme határozatot hozta:

„Vizsgálatot kell tartani

1. Vajon a német szabadkőművesek elkövettek-e mindent, hogy a háború tartama alatt a francia páholyok megoltalmaztassanak...

2. Vajon a német szabadkőművesek azon francia szabadkőművesekkel szemben, akik magukat, mint szabadkőműveseket megismertették, – a szabadkőművesi törvényeket megtartották-e?”

Miféle törvények azok, amelyeket a német szabadkőműveseknek meg kellett tartaniok, kiviláglik ama beszédből, amelyet Lefebvre d’Aumale testvér a francia N.: O.: Nagy Szónoka 1841. évi június hó 24-én a napéjegyzeni ünnepen mondott s melynek ide vonatkozó részlete íme a következő: (Globe III. k. 446. l.)

„A szabadkőművesség (a külföldi testvérek segélyezésére nézve) még a céheknél is többet tesz, mert ezeknél sokkal nagyobb hatásköre van; a szabadkőművesség ugyanis nem csak bizonyos ipart űző embereket egyesít magában, hanem állapot, kor, vagyonskülönbség nélkül minden embert.

Még csatatéren is látni lehet harcfeleket, akik már-már leszúrják egymást, de bizonyos jelre legott fölhagynak a küzdelemmel ... mert a szabadkőművesség hatalma előtt még a háború kérlelhetetlen törvényei is meghajolnak, s ez talán a leginkább kézzel fogható bizonyosság a szabadkőművesség óriási hatalma mellett. A háború elpusztítja a városokat, az államokat, a háború maga a pusztulás: s íme, amit sem a királyok, sem a várak, sem a nagy

¹⁰ A szabadkőművesség annyira használja azt a „Nagy” jelzőt, akárcsak a „Nagy”-zás hóbortjában szenvedne.

¹¹ Az egész beszéd közölve Bulletin du Gr. O. No. 7-et 8 1881. – 351 s kk. II.

hadvezérek nem tudnak megakadályozni, egyetlen jel megakasztja a háborút pusztításaiban, egyetlen jel, egyetlen szó véget vet az öldöklésnek. Ezen tisztos (vénérable) jelre a harcos felek elhányják fegyvereiket, egymást a kibékülés csókjával illetik s egy pillanat alatt, miként azt esküjök előírja, ismét barátokká és testvérekké lesznek.”

Úgy hiszem, alig szükséges a szabadkőművességnek ezen törvényét, mely a „vészejel” törvényének neveztetik s melyet mi helyesebben az „árulás” törvényének hívunk, bővebben fejtegetni; minden gondolkodni tudó ember kiolvassa belőle azt, hogy a szabadkőműves előtt a szabadkőművesség érdekei sokkal előbbre valók, mint a haza érdekei; hogy a szabadkőművesi esküvel szemben a katona hűségi esküje nem kötelez.

Az „Annales maçonniques des Pays-Bas” második kötetében, az „Allgemeines Handbuch der Freimaurerei” (Zweite völlig umgearbeitete Auflage von Lenning’s Encyclopädie der Freem. Leipzig, 1865.) II. kötetének 451. s. kk. lapjain számos példa van elősorolva, amelyek a szabadkőműves vészjelnek az újkor háborúiban való alkalmazását bizonyítják.

Tudta tehát az egykori szabadkőműves, de utóbb jobb útra tért Soult francia marsall, mit csinál, midőn 1845-ben a francia katonáknak szigorúan megtiltotta a páholyok látogatását s a N.: O.: minden erőlködése dacára sem volt rávehető, hogy a tilalmat visszavonja.

S ha a szabadkőműves törvények megkívánják, hogy a testvérek egymást, a haza érdekei ellenére is, megkíméljék a háborúban, úgy kétségkívül még inkább megkívánják e kíméletet béke idején, az igazságszolgáltatás fóruma előtt.

Egyébként a szabadkőműves vészjelnek alkalmazása Mainz városának 1792-ben szabadkőművesek által francia kézre játszásától kezdve egészen a legújabb francia-német háborúban észlelt testvéri ölelkezésekig s a legnagyobb csalók és sikkasztok felmentéséig oly tárgy, mely külön tanulmányt érdemel s reméljük, hogy nemsokára akad majd valaki, aki e kérdéssel bővebben is fog foglalkozni.

VI. A szabadkőművesség iránya és törekvései Spanyolországban

Ha valaki **Spanyolország** legújabb történetét tanulmányozza, lehetetlen, hogy a szabadkőművesség agitációi kikerülhessék figyelmét. Hisz maguk a szabadkőműves írók is, mint például egy Clavel, őszintén bevallják, hogy az 1820-iki forradalom a szabadkőművesség műve volt; vagy pedig az 1854-iki fölkelés, mint az „Observateur Belge” című szabadkőműves lap 1854. júl. 27–28-án kifejtette, szintén a szabadkőművességnek köszönhető.

Mennyire befolyt a spanyolországi N.: O.: ez ország politikai ügyeinek vezetésére s mily tevékeny részt vett a politikai pártalakulásokban, kiderül a következőkből:

1823. évi január hó 6-án a hatalmak spanyolországi követei ez ország pacificatiójára vonatkozó utasításait bemutatták az akkori miniszterelnöknek, San Miguelnek, aki, maga is szabadkőműves lévén, azokat még aznap este a Madridban székelő N.: O.: elé terjesztette; a N.: O.: tárgyalás alá vette az utasításokat s megállapította az azokra adandó választ, mely – mint Miraflores marquis¹² megjegyzi, – inkább a pártszenvedélynek kifejezése, mint józan és nyugodt megfontolásnak eredménye lévén, kihívó tartalmával csak sérteni volt képes a veronai kongresszuson egybegyűlt hatalmakat.

¹² Apuntes Histórico-Críticos para escribir la historia de la Revolucion de Espana desde al ano 1820. hasta 1823. por el Marques de Miraflores conde de Villapaterna Londres 1824. p. 172.

Egy év múlva, 1824. április 1-én ugyanazon N.: O.: a következő utasítást adta a fennhatósága alatt álló páholyoknak:

„A jelen válságos pillanatban még az eddigieknél is nagyobb mérvben oda kell hatni, hogy a zsarnokok¹³ családjaiban vizsaly és egyenetlenség támasztassék. A páholyoknak kötelességévé tétetik az egész félszigeten elterjeszteni a hírt, hogy az elégedetlen royalisták tervet forralnak, mely szerint VII. Ferdinándot trónjától megfosztják s helyébe Don Carlost kiáltják ki királynak, hogy ez összeesküvésben a király testvérei is bűnrészesek s hogy a royalisták sűrű látogatásainak az infansok lakosztályaiban szintén ez a céljuk.”

Mi a szabadkőművességnek hivatása és rendeltetése, azt a madridi Oriens hivatalos közlönye az „El Universo” 1875.évi júniusi számában ekképp körvonalazza:

„A szabadkőművesség egy egyházzal sem lép egyességre s azért a vallás dolgában teljesen független. A szabadkőművesség kutatja a viszonyt, amely az emberi lelkiismeret s a valóság és élet fölülve között létezik, hogy így, ha lehet, megtalálja a szent imádás és jámborság pozitív alapját; mert csakis így lehet valaki szent atheus vagy erényes deista – minden elfogultság, minden dogma, bálványimádás és babona nélkül.

Az *erkölcsiség* szempontjából a szabadkőművességnek, mint szerves társulatnak hivatása kimutatni, hogy az emberiség az *ember természetében* rejlő örök törvények uralma alatt áll s hogy ezek képezik *viselkedése kizárólagos szabályait* s az ember minden tisztességes s igazságos cselekedetének egyedüli tiszta indokát.

A jog tekintetéből a szabadkőművesség fáradhatatlan védelmezője a jognak, a szabadságnak, az igazságosságnak, amaz örök és nélkülözhetetlen feltételeknek, melyek nélkül az élet mit sem ér, a fejlődés lehetetlen s az ember magasztos célját el nem érheti. S ezért a szabadkőművességnek minden elméleti megkülönböztetés, minden álnok fenntartás nélkül, mindamaz intézmények védelmére kell lennie, amelyek a társadalmi, politikai és jogi életben a jog, szabadság és igazságnak megfelelnek.

A szabadkőművességnek feladata, hivatása és aspirációi tehát éppen úgy *politikaiak* és *szociálisak*, amint vallásiak, erkölcsiek, tudományosak és művészetiek.”

Bármily óvatos és tartózkodó is e fejtegetés, a szabadkőművességnek azon célja, mely szerint a kinyilatkoztatott vallást, melynek szabványai nem rejlenek az ember természetében, az emberre, ennek erkölcsi és társadalmi viszonyaira, szóval egész életére való befolyásától megfosztani, vagy helyesebben az embert ezen befolyás alól minden téren emancipálni akarja, – mégis nagyon is kirí belőle.

Legjobb betekintést enged a spanyol szabadkőműves testvérek műhelyeibe azon körlevél, melyet a „Juan de Padilla” nevű spanyol szabadkőművesi káptalan 1887. jún. 24-iki kelettel kibocsátott s melyet az eredeti fölírat megtartásával szó szerinti fordításban ide iktatunk:

„A L.: G.: D.: G.: A.: D.: U.:

A todas las LLog.: de Perfec.: ssob.: CCap.: CCáma.: CConse.: Consist.: RResp.: LLog.: Y MMas.: Reg.: y Perf.: esparcidos por la superficie de la tierra

SINCERAMENTE ENVIAN

El Sob.: Cap.: JUAN DE PADILLA núm. 80, Perf.: y Reg.: Const.: en los VVall.: de Mántua, bajo la Ob.: del Sup.: Con.: de Espana; y la Muy Resp.: Log.: Cap.:

COMUNEROS DE CASTILLA

¹³ A páholy szótárában zsarnok = király, fejedelem.

núm. 289 (antes 22), al Or.: de Madrid, Perf.: y Reg.: Const.: bajo los ausp.: de la Sap.: Gr.: Log.: Simb.:

S.: F.: U.:

Hatalmas, Jeles Tdó Mesterek és Kedves Testvérek!

A katolikusok pápájának, XIII. Leónak jóváhagyása mellett egy társulat alakult, vagy jobban mondva éppen most alakul, melynek címe: *Szabadkőművesség ellenes szövetség* s melynek célját már a neve is elég világosan mutatja. A szabadkőművesség ellen küzdeni, még utolsó rejtekeiben is üldözni, egy szóval ez ősrégi intézményt megsemmisíteni, ez a jelszava; a zászló, melyre e jelszó van írva s mely az egész katolikus világban diadallal körülhordoztatik, egy más a szabadkőművességnél sokkal titkosabb társulatnak nem annyira hatalmát és erejét, mint inkább végküzdelmét jelenti, azon társulatét, amelynek finomul szőtt cselszövényeit a gyakorlott szem akár a papi köntös alatt, akár más tisztább takaró alatt rögtön észreveszi, – e zászló, a jesuitismus¹⁴ zászlaja.

Midőn ez még a világ ura volt, nem egy alkalommal rázkódtatta meg a fejedelmek és pápák trónját, kiknek hatalmát cselszövényekkel és pénzzel aláásta, részint a mindent vakon hívő nép tudatlanságát zsákmányolva ki, részint pedig a hitvány érc hatását használva föl, melyet az a népekre mindig gyakorolt.

A pápai bulla erejével szétozlatatván a rend, sokáig késett az újjászervezkedéssel s most, midőn szétszórt elemeit újra egyesíti, hogy régi varázsfényét ismét visszaszerezze, erős sáncot kell ellene emelni, mely megakadályozza örült terveinek megvalósítását.

Él bennünk a remény, hogy ezen fekete szabadkőművesség nem fog fennállhatni, minthogy a szabadság szép napja jótékony melegét már valamennyi lélekre kiárasztotta, szétozlatatván a sötétség és szolgaság fekete felhőit, melyek még nem régen beborították láthatárunkat; s valamint nem adja magát többé elő az eset, hogy egy Pápa azt tehesse, amit VII. Gergely a német IV. Henrikkel tett, éppen oly biztosak lehetünk az iránt, hogy a Jézus-társaságnak nem fog sikerülni visszaszerezni ama hatalmas befolyást, melyet ma már csakis azon intézmények gyakorolhatnak, melyeknek alapelvei teljesen a szabadgondolkodásban gyökereznek.

Mindennek dacára kívánatos, hogy a szabadkőművesség, ha csak nem akar pártokra szakadozva elveszni, szintén egyesüljön s zászlaja köré tömörüljön. S jóllehet óhajtandó, hogy ezen egyesülés minden országban sikerüljön, mindazonáltal Spanyolországban ez ma oly szükség, melyet a mi népünk viszonyai különösen megkövetelnek. Itt ennek a szüksége annál szembeszökőbb, mennél inkább visszhangra talál XIII. Leónak szentséges intézményünk elleni pattogása.

Aki e fölött kételkedik, olvassa el csak a katolikus lapokban azt a beszédet, a melyet az oviedoi püspök, Martinez Vigil, *a szabadkőműves eretnekek* ellen – mindig így nevez minket – tartott. Megütözéssel olvastuk e beszédet; föltűntek benne a nevezett főpap tudatlansága, indokolatlan haragjának és dölyfének hitvány kifakadásai, Krisztus egyházának fejedelméhez nem illő bárdolatlan kifejezései és rossz modora (tono) s mindazon személyek- és intézményeknek megtámadása, melyek a katolikus egyházon kívül állanak.

Midőn ilyeneket olvasunk, lelkünk elsomorodik azon a pusztuláson, melyet ily dolgok a nép egyszerű szívében okoznak. Hej, ha Jézus most élne és ezeket a dolgokat tapasztalná, ha hallaná miként hirdetik az ő tanait azok, akik per antonomasiam tanítványainak nevezik magukat, szembeszállna velük és azt mondaná: „Nem ismerlek el apostolaimnak” s ostorral kezében üzné ki a templomból, mint egykor a kufárokat.

¹⁴ A „jesuitismus” csak olyan ijesztő szó, mint pl. az ultramontanizmus, szabadkőművesi nyelven sem többet, sem kevesebbet nem jelent, mint a „katholicizmus.”

Az oviedoi püspök, beszédje után ítélve, úgy tűnik föl előttünk, mint egy együgyű falusi pap, telve előítélettel, fanatizmussal és türelmetlenséggel, vagy mint azon falusi papok egyike, akik fiatal korukban katonák lévén, teljes szabadosságot sajátítottak el, valami tanártól egy kis latint, a szemináriumban pedig egy kis vallás- és erkölcs tanultak, azután pedig püspöktől in continenti felvették a szent rendeket, anélkül, hogy lelkük egyéb tisztuláson ment volna keresztül, vagy hogy más szellemi fennkölségre tettek volna szert, mint amely ama kaszárnnyában lett osztályrészük, ahol katonáskodásuk nyolc évi tartama alatt laktak.

Miért nem választanak – kérjük – a püspökségek kormányzására tanult és okos papokat, akik nem sülyednek ennyire és akik oly helyes ösvényekre tudják terelni lelki juhaikat, amelyek sem szirtekre, sem ösvényekre nem vezetnek? Erre a kormányok nem fordítottak elég gondot s a püspöki székek betöltésére a carlismus türelmetlensége nem csekély befolyást gyakorolt.

Innét van, hogy a mai spanyol püspökök valamennyi katolikus népek püspökei mögött állanak s vajmi kevésbé hasonlítanak a XV. és XVI. század püspökeihez, amidőn a spanyol püspökök a tridenti zsinat valamennyi tudós theológusai fölött kimagaslottak.

Az oviedoi püspök egy főpaphoz méltatlan beszédet mondott, akinek pedig éppen azért, mert spanyol egyházmegye élén áll, szükségképpen tudósnak, okosnak és értelmesnek kellene lennie.

Mindazonáltal Martinez Vigil, mint a beszédje mutatja, éppen nem felel meg ezen igényeknek; beszédjében minden választék nélkül rossz ízlésről tanúskodó durva gyalázásokat halmoz össze a szabadkőművesség ellen, semmiféle történeti tényeket nem hoz fel, nem ismeri e tiszteletreméltó s mindenkor becsületben tartott társulatnak sem múltját, sem jelenét. Úgy beszél, mint egy XVII. századbeli közönséges theológus, aki tehetsége minden erejével oly módon iparkodik meggyőzni a szegény parasztokat, hogy a hitbeli tévelyek és az ész kicsapongásai ellen kiabál.

Nincs kedvünk itt az oviedoi püspök minden kritikán alul álló beszédjét bíráló alá venni, csupán azt, amit a szabadkőművesség ellen mondott, összefoglalva a következő két tételben közöljük, amelyek már nem is lehetnének ártalmatlanabbak:

1. Spanyolországban alakítandó egy nemzeti jellegű szabadkőművesség ellenes szövetkezet.

2. Mindazon veszedelmeket, amelyek a szabadkőművesség részéről hazánkat fenyegetik, el kell hártani a szent olvasó imádsága által (!!!)

Az elsőre vonatkozólag az oviedoi püspök azt ajánlja lelki juhainak, hogy szerezzék meg maguknak a *szabadkőművesség ellenes szövetkezet kézikönyve* című füzetkét, (mely a vallásos könyvkereskedésben kapható s homlokán a szentszék jóváhagyó brevejét viseli); hogy azt buzgón olvassák s a benne foglalt következő kötelezettségeket magukra vállalják:

1. Soha sem lépni be a szabadkőműves vagy más hasonló titkos társulatba, (kilépni, ha valaki elég szerencsétlenül benne volna.)

2. A különféle választásoknál nem szavazni olyan emberekre, akikről tudva van, hogy szabadkőművesek s a szekta társadalom- s vallásellenes terveit támogatni készek.

3. Nem tartani olyan lapokat, amelyeknek szerkesztői tudvalevőleg szabadkőművesek s amelyek az ő tanaikat terjesztik, hanem inkább oly lapokat választani, amelyek a szövetkezettel tartanak.

4. A szövetkezet tagjai kötelezik magukat, hogy gyermekeikkel s mindazokkal, akikre befolyással bírnak, már kora ifjúságuktól fogva megfogadtatják, hogy a szövetkezet tagjainak kötelezettségeit (különösen az elsőt), meg fogják tartani.

5. A szövetkezet tagjai kötelezik magukat, hogy szolgálóktól és a munkásoktól, akiknek munkát adnak, a lehetőség és a körülmények szerint követelni fogják, hogy legalább az első kötelezettséget elvállalják.

6. Harcolni, amennyire lehet, a szabadkőműves intézmények ellen (vagy legalább megakadályozni a rosszat, amit okoznak) s különösen a felekezet nélküli iskola ellen s ellenkezőleg támogatni minden szabadkőművesség ellenes intézményt és társulatot, a felekezeti iskolákat, a katolikus köröket, a vallásos egyleteket stb.

A második tételre vonatkozólag az oviedoi püspök szóról-szóra ezeket mondja:

„Egy szinte szemük láttára történt esemény a szent olvasó ájtatosságának elvitázhatatlan jelentőséget kölcsönöz. Valamennyien hallottatok beszélni Szűz Máriának megjelenéséről Lourdesban: az ártatlan Bernadette olvasóból merített erőt s a titokszerű jelenség szintén olvasót tartott ujjai között, buzdítván a leányt a világ megtéréséért való imádságra és pedig két héten át, majdnem mindennap s ezenkívül két hónap tartama alatt még egy párszor. Ki nem látja ebben Mária ékesszóló buzdítását s azon ígéretét, hogy a neki annyira kedves ájtatosság meg fogja menteni az egyházat és a népeket. Így fogják ezt fel Lourdes-ban, ahol az olvasót (minden órában) szünet nélkül imádkozzok s ahol most a szent olvasó tiszteletére egy monumentális templom épül. IX. Pius pápa e felfogást jóváhagyva, azt mondá, hogy „teljesen indokolt a remény, hogy az olvasó ereje, mely hajdan az albiaiak eretnekségét kiirtotta, most is visszaveri a pokol támadásait, elnyomja a gonoszság cselszövényeit, megmenti a népeket ama tévelyektől, melyeket a titkos társulatok elterjesztettek s megszabadítja őket ama mély rázkódtatásoktól, amelyek az emberi társadalmat végpusztulással fenyegetik.” Ugyanezt ismételte XIII. Leo négy évvel ezelőtt.

Halljátok keresztények: a római pápák ama fenséges székéről, melyben szüntelen ragyog az igazság napja, azt mondják, hogy a rózsafüzér, amint egykor, úgy most is meg fogja menteni az Egyházat és a népeket. Midőn előérzitek a veszélyt és féltek tőle, vegyétek kezetekbe és imádkozzatok a rózsafüzért. Imádkozzatok ellenségeitekért; imádkozzatok a szerencsétlen eretnekekért, a rászedett szabadkőművesekért, akik hálátlanul az Isten iránt, ki meghalt, hogy a világot üdvözítse, összeesküdtek, vagy pedig, anélkül hogy tudnák közreműködnek, hogy a világot lángba és romokba borítsák!!”

Ez az lényegében, amit az oviedoi püspök beszédjében a szabadkőművesség ellen találunk.

Kell-e a mondottakat bírálat alá vennünk, vagy pedig a spanyol „szabadkőművesség ellenes szövetkezet” vezéreszméit egyenkint megcáfolnunk? Ez alól fölmentetteknek hisszük magunkat.

A XIX. században, midőn a szabadgondolkodás jó uralomra, midőn a szabadkőművesség céljai közvetlen összefüggésben állnak a jelen társadalom fejlődésével, s ifjúságunk nemesebb és humánusabb részének állandó óhaját képezik, midőn a szabadkőművesség a föld valamennyi népe közt el van terjedve, nem lehetséges, hogy XIII. Leónak, az oviedoi püspök által felújított szabványai érvényre emelkedhessenek, minthogy ezek a kor irányával és a modern népek társadalmi szükségleteivel homlokegyenest ellenkeznek. Ezért a *spanyol szabadkőművesség ellenes szövetkezet* csírájában meg fog halni, míg a szabadkőművesség napról-napra új és új tért fog hódítani közöttünk, mindannak dacára, hogy vesztére valamennyi katolikus imádkozza az olvasót, – a képmutatók és sekrestyések ártalmatlan szórakozását, – akik azért születnek és élnek, hogy a szabadság ellen morogjanak, amelytől úgy félnek, mint a bagoly a naptól, mely elvakítja szemeit – s azért nem is méltók, hogy ama nagyszerűségeket élvezzék, amelyeket a fényárasztó nap oly bőségben nyújt.

Mindezeket figyelembe véve, a következő pontokat terjesztjük előtökbe, hogy azokat, ha jónak tartjátok, megbeszéljétek:

1. A szabadkőművesség elterjesztése végett rendeztetek a profán férfiak és nők számára *fehér üléseket*, hogy azon tanok, melyeket itt hallanak, egyiket-másikat a szabadkőműves rendbe való belépésre bírják.

2. Iparkodjatok páholyaitok számára megnyerni az elemi oktatással foglalkozó **tanítókat** és **tanítónőket**, elengedvén nekik, ha éppen kellene, a fölavatási díjakat.

3. Alapítsatok a lehetőség szerint völgyeitekben¹⁵ *női páholyokat*, hogy a nő közreműködése által a testvériség annál nagyobb biztosítékot s a szabadkőművesség a családi tűzhelyen is szentesítést nyerjen a férfiak szép társnői által, akik jobbára elég szerencsétlenül a jesuitismus befolyása alatt állanak, amely őket megrontja s a *fülgyónás által tévútra vezet*.

4. Legyetek azon, hogy ott, ahol nincsenek *laikus*¹⁶ *iskolák, alapíttassanak*, a meglévőket pedig pártfogoljátok, föltéve, hogy a tanárok teljesítik a kötelességeket, amelyeket az általános morál és nevelés tudomány reájuk ró.

5. *Szünet és engedékenység nélkül küzdjétek minden papi és klerikális jelenség ellen, milyenek a külső vallási szertartások*, a katolikus iskolák, s mindazon vallásos, irodalmi, politikai és tudományos egyletek, amelyeket rendünk ellenségei (ti. a katolikusok) fenntartanak, alapítanak vagy támogatnak.

6. *Ne vásároljatok oly kereskedőknél, akiknek címtábláján az ismeretes felirat olvasható: „Ünnepnapokon zárva.”*

7. Ne küldjétek gyermekeiteket semmiféle felekezeti iskolába, még akkor sem, ha a tanítók világiak.

8. Támogassátok erkölcsileg és anyagilag a szabadkőműves intézményeket s különösen a mi sajtónkat. E célból elősoroljuk a szabadkőműves hírlapokat valamint azokat, amelyek a mi intézményünkkel némi rokonságban állanak.

Íme a félsziget szabadkőműves lapjai:

La Humanidad. – D. E. Oarrichena – Mendes Nunez, 5 Alicante.

La Espana Masónica. – D. Manuel Gimeno – Peninsular 7, tercero, derecha Madrid.

El Taller. – D. Manrique A. Lallave – Castellar numero 43. Sevilla.

Cadiz Masónico. – D. Amado Garcia. – Linares 8. Cadiz.

La Estrella Flamigera. – D. Enrique P. Sardi. – Granada Num. 92. 2° Malaga.

El Gran Oriente Nacional de Espana. – D. R. Mendoza. San Antonio 14. Algeciras.

(Cadiz.)

La Luz des Cristianismo. – Alcalá la Real. (Jaen.)

El Eco Masónico. – Jose Garcia Beltrán. – Olivar, numero 19. 3° Madrid.

Cuba szigetén:

La Reforma. – Virtudes, num. 2. Habana.

La Fraternidad del Porvenir. – D. Luis Garcia Bernaben. – Manrique 149. Habana.

El Espiritu des Siglo. – D. Cristobal Bory. – Catedral alta, num. 4. Santiago de Cuba.

El Ideal Masónico. – D. R. Caslaneda. – Apartado, num. 22. Santi-Spiritus.

La Luz. – D. Manuel Romero. – Apartado de Correos 254. Habana.

La Gran Logia. – D. Jose Marquez. – Industria. 115. Habana.

Boletin del Supremo Consejo de Colón. Habana 55. Habana.

Revista Masonica. – Sres. Ravelo, hermanos Apartado de Correos 52. Santiago de Cuba.

El Porvenir. – Aguila 136. Habana.

El Delta. – D. Luis Armada. – Apartado de Correos 17. Cienfuegos.

¹⁵ Szabadkőművesi műszó, mely a helyet jelenti, ahol a páholy székhelye van.

¹⁶ Laikus iskolák azok, amelyekre az Egyháznak éppen semmi befolyása sincsen.

La Constancia. – Compostela 53. Habana.
La Fraternidad. – D. Jose Antonio Lopes. – Maloya numero 29. Habana.
El Plus Ultra. – D. Jose N. Rodriguez. – Cuba Numero 86. Habana.
La Verdad. – Jose de Castro. – Aguacota num. 66. Habana.
La Columna. – Apartado de Correos, num. 22. Santiago de Cuba.
El Renacimiento. – Aguila 225. Habana.
La Evolucion. Acosta num. 19. Habana.

Puerto-Rico szigetén:

El Pentalpa. – D. A. Ruiz de Quinones. – Lima 34. – San Juan de Puerto Rico.
Boletin Oficial de la Gran Logia Soberana de Puerto Rico. Mayagüez.

A szabadkőművességgel rokon lapok:

La Verdad de Oviedo.
La Voz Montanesa de Santander.
El Diario de Badajoz.
Las Dominicales del Libre Pensamiento de Madrid.
La Discucion diario politico de Madrid.
La Locomotora de Béjar.
El Obrero de Cartagena.
El Escalpelo de Santander.
El Diario de Leon.
El Motin de Madrid.
El Pueblo diario politico de Madrid.

9. Ajánljátok a családapáknak a laikus iskolákat és kollégiumokat, valamint azon tanintézeteket, amelyek jóllehet ezen határozott jelleget nem viselik, mégis a mi testvéreink vezetése alatt állanak.

Ezen pontra vonatkozólag még egy pár észrevételt kell tennünk.

A spanyol tanári karban sokan vannak, akik a szabadságot és szabadgondolkozást szeretik, akik, anélkül, hogy közibénk tartoznának, mégis igaz szabadkőművesek s akiket jobbra csak ama félelem, hogy a fanatikus nép előítéletei jövőjüket megronthatnák, akadályoz benne, hogy templomaink ajtaján kocogtatva titkainkba való beavatásukat kérelmezzék s a szabadkőműves célok megvalósításában közvetlenül közreműködjenek.

Számtalan közigazgatási és bírói eljárás lett már bizonyos tanárok ellen megindítva, csupán azon egy hiú ürügy alatt, mert az volt róluk elhíresztelve, hogy a mi testvéreink. Éppen most is a sarragossai egyetem határozottan katolikus rektora jónak találta ama hős város elemi iskoláinak derék igazgatónője ellen az erkölcsiség és vallásosság szempontjából vizsgálatot indítani.

A rektor ezen törvénytelenül megindított vizsgálatban bűnül rója fel az igazgatónőnek, hogy nem jár templomba s hogy bizonyos igen derék személlyel viszonyt folytat, jóllehet ez nem katolikus. A rektor írja, hogy az 1876. évi alkotmány *látszólag* mindenkinek jogot ad, olyan vallási elveket vallani, amelyek éppen tetszenek; minthogy azonban az igazgatónő katolikus városban van alkalmazva, *nem kellett volna oly kevés vallásosságot tanúsítania, hogy ünnepnapokon a templomból hiányozzék.* (!) A rektor nem bizonyította, hogy alárendeltje vallási kérdések tárgyalása által hivatása körén túl lépett volna. Ama könnyű vádat pedig, amelyet ellene emelt, a derék igazgatónő eréllyel és büszkeséggel, melyet a józan ész és a jog öntudata sugall, visszautasította, sőt a vizsgálat folyama alatt fényesen bebizonyította, hogy éppen megfordítva a rektor lépte túl hatáskörét, midőn egy tanítónőt

üldözőbe vett olyan kérdés miatt, melynek a tanításhoz semmi köze, mint amilyen az, amely ilyen vagy amolyan hitelvek vallására vonatkozik.

Mert ez aljas és törvénytelen vizsgálatban nem azt kutatták, vajon a tanítónő mint ilyen túllépett-e hatáskörén (s csakugyan nem is lépett túl), hanem az iskolán kívül nem tanítónői minőségben tanúsított vallási viselkedése miatt üldözték s oly dolgokat róttak föl neki, amelyek inkább mindmegannyi vádat foglalnak magukban a rektor ellen.

Nekünk szabadkőműveseknek tiltakoznunk kell ily nagymérvű önkénykedés ellen, valamint a tanári karnak is kötelessége egyik kitűnő tagjának védelmére kelni. Jogukban áll-e a rektoroknak, akik elnézik, hogy Salmeron szabadgondolkodó s Morayta antikatholikus, üldözőbe venni egy tanítónőt csupán azoknak vádjai alapján, akik, mint rendőrök lesik, jár-e misére vagy sem?

S másfelől miként engedheti meg a madridi rektor Orti Lárának, hogy a tanszékről egy feliratot olvasson föl, melyben a Pápa iránti ragaszkodás van kifejezve s tanítványait e felirat aláírására bírván azonfölül pusztán vallási célra köztük még pénzt is gyűjtsön? – vagy pedig miként tűrheti, hogy Menendez Pelayo katedrájáról az alkotmányunkon alapuló szabadság és jog ellen szónokoljon? S Saragossában annyira iparkodtak büntetni azt, aki ilynemű visszaéléseket soha el nem követett? Talán mert az egyetemi tanárok kiváltságolt osztályt képeznek, vagy rangra nézve magasabban állanak? Szörnyen tévednek, akik így gondolkoznak. Sem rangkülönbségek, sem kiváltságos osztályok nem léteznek többé: a jog előtt mindnyájan egyenlőek vagyunk s jaj az osztályoknak és az embereknek, akik még napjainkban is lenyűgözni, elnyomni engedik magukat.

Kívánatos, hogy mindazt, amit mint szabadkőművesek jónak tartunk, eszméink védelmére nagyobb buzgósággal végrehajtsuk, mint ezt ekkoráig tettük. Ma már a szabadkőművesség nem olyan templom, ahol a testvérek pusztán azért jönnek össze, hogy magukat a szertartáskönyv által előirt érintésekben és jelekben gyakorolják, vagy ártatlan szellemidézéssel a bátortalanokat és félénkebbeket ijesztgessék.

Ma sokkal tágabb téren mozgunk; működésünknek oly tettekben kell nyilvánulnia, melyek a profán világra is kihassanak, hogy így ami befolyásunk minden téren érezhető legyen: a politikában, az adminisztráció terén, az akadémiákban, valamennyi egyesületben, a tanügy terén, a katonaságban, a világi hatóságokban, a műhelyekben, a palotákban és kunyhókban, mindenütt olt lévén, ahol a gyöngét oltalmazni, a becsületességet pártfogolni, az erényt védelmezni s a demokráciáért, amely hivatva van minden problémát megoldani, küzdeni kell. Hirdessük eszméinket és céljaink magasztosságát és fenségét a templomban, az utcán, a tanszéken, a szószéken, a sajtóban, röpiratokban és könyvekben, hogy így ellenségeinkkel szembeszállva szeretett hazánkból örökre száműzzük a tudatlanságot, a tévelyt és a vallási türelmetlenséget, miket őseink a sötétség századaiban a mi szegényünkre és az idegenek megbotránkozására ránk erőszakoltak.

Terjesszék e táblát,¹⁷ ha jónak találjátok, káptalanaitok- és páholyaitok elé s tárgyaljátok nyugodt érdeklődéssel s nagyra fogjuk becsülni, ha ama határozatokat, melyekben az összes páholyokkal közölt 9 pontra vonatkozólag megállapodtok, velünk is közlitek.

Tudomástokra hozzuk egy alkalommal, hogy a napnak megünneplésére megtartott misztikus lakománkon a hetedik hármastöltésű felkösöntőt vörös porral összes kedves testvéreinkre mondtunk az architectura szabályai szerint szellemdúsan emlékeztetvén meg a szabadkőművesi szeretetről, a rendben uralkodó testvériségről, a szabadkőműves nép boldogságáról, a tudatlanokról s azon szerencsétlenekről, akik sötétségben botorkálván s

¹⁷ Tábla szabadkőművesi kifejezés s átiratot vagy jegyzőkönyvet jelent.

titkainkat nem ismervén, minket megvetnek és ócsárolnak s céljaink tisztaságát s lételünk jogosultságát tagadják.

Fogadjátok testvéri ölelésünket és békecsókjainkat az előttetek ismeretes jelekkel és érintésekkel.

Rajzoltatott a profánok szemei elől elrejtett helyen a k. i. 1887. év június hó 24-én, ker. János napján, midőn a nap megérlelte már a gabonát s tündöklő sugarait nagy fénnel lövelli a földkerekségre.

Nicolas Diaz y Pérez (Viriato¹⁸ Gr.: 33.) Luis Rubiales y Pardillo (Pizarro, Gr.: 33.) Francesco del Pino (Bolivár Gr.: 33.) Manuel Prado y Sanchez (Morte Gr.: 33.) Dionisio Rodriguez y Fernandes (Oz Gr.: 32.) J. T. Gomes (Galileo Gr.: 32.) Serafin Lopez Aranda (Aguila-Negra Gr.: 32.) D. Riloba y Barrios (Miza Gr.: 32.) C. G. Lopes (Galethio Gr.: 32.) Arturo Rodriguez y Compagni (Colon Gr.: 30.) Jose Maria Mazor y Gonzalez (Velasquez Gr.: 30.) D. de G. y Angulo (Saulo G.: 30.) Grigorio Navarro y Castellanos (Velarde Gr.: 18.) Jose Montaner y Calpena (Moliere Gr.: 14.) Valentin Lastra y Jado (Calon Gr.: 14.) Daniel Perez y Fernandez (Salmeron G.: 14.) Luis Crespo y Garcia (Orsini Gr.: 9.) Salvador Tejerina y Delgado (Fontan Gr.: 9.) Simplicio Jugo y Vidal (Servet Gr.: 9.) Ignacio Soriano y Morato (Pasquini Gr.: 9.) Jose Esteban Arroyo (Padilla Gr.: 9.) Angel Coalla y Gil (Maldonado Gr.: 3.) Ulpiano Gomes y Peres (Guttemberg Gr.: 3.) Atanasio Gomes Garcia (Fusl Gr.: 3.) Jose M. Mira (Voltaire I. Gr.: 3.) Bernabe Diez y Garcia (Calvo Asensio Gr.: 3.) Ildefonso Domingo y Mendez (Giordano Bruno Gr.: 3.) Antonio L. Paz (Descartes Gr.: 2.) F. Acevedo y Espinosa (Bolivar Gr.: 2.) M. Gilman y Martinez (Lanuza Gr.: 2.) Cipriano Bernol y Puga (Lavoissier Gr.: 2.) P. Mestre Canale (Giordano Bruno Gr.: 2.) C. R. Marqueta (Epitecto Gr.: 2.) Francisco Dominguez Crespo (Mercurio Gr.: 1.) Adolfo Alanso Paramo (Voltaire II. Gr.: 1.) G. Arroyo (Mazzini Gr.: 1.) Antonio Navarro y Cortes (Trajano Gr.: 1.) Indalecio Ramos y Manzano (Flammarion Gr.: 1.) Miguel Belmorte y Cano (Pompeyo Gr.: 1.) Manuel Perez y Munoz (Victor Hugo Gr.: 1.) A. de la P. Bueso (Cervantes Gr.: 1.) Enrique Moreno y Pajardo (Pelayo Gr.: 1.) Nemesio Labandera y Rodriguez (Calatrava Gr.: 1.) Antonio Rodriguez Zubia (Riego, Lovaton.) Viriato Diaz y Martin (Ariosto, Lovaton.)

El Muy Sab.: Pre.: y Ven.: Maes.:
Nicolás Diaz y Pérez,
(Viriato Gr.: 33.)
El.: Perfec.: Cap.: Or.:
C. G. Lopes
(Galethio, Gr.: 32.),

El Perfec.: Cap.: Secre.:
D. de las G. y Angulo
(Saulo Gr.: 30.)

El Or.: de la Log.:
J. T. Gómez
(Galileo Gr.: 32.)

¹⁸ A zárójelben levő nevek az illető testvéreknek sz. nevei.

El Secre Guar.: S.:
 Jose Maria Marzo y González
 (Velazquez Gr.: 30.)

Direccion de la correspondencia: Al Ven.: Maes.: Manzana 21. terazo Madrid. – Punto Geometrico: San Onofre 3. principal Temp.: grande. – Dias de Trab.: Todos los Martes a la nueve de la noche en verano, y a las ocho en invierno.

VII. A szabadkőművesség iránya és törekvései Amerikában

Amerikában kétségkívül több szabadkőműves és több páholy van, mint Európában; az a kérdés, vajon az amerikai szabadkőművesség szintén oly dühös ellensége-e a kinyilatkoztatott vallásnak, a katholicizmusnak s e vallás hirdetőjének, a katolikus papságnak?

A brazíliai egyesített Nagy Oriens hivatalos közlönye 1872. év május havában VII. szám alatt ezeket írja:

„Addig is, amíg a bölcsesség és mérséklet uralmát¹⁹ meg nem alapítottuk, azon kell munkálkodnunk, hogy a törvény és a szabadság diadalát biztosítsuk s az új nemzedéket a hazugság, a csalás és álnokság hatalma alól felszabadítsuk.

Legfontosabb teendőnk megismerni ellenségeink celszövényeit, akik, mert ez állapot hasznukra van, a népet szolgálai szellemben és állati butaságban meghagyni iparkodnak, akik abban látják a nép boldogságát, ha ez nem gondolkodik.

Az úgynevezett vallási felekezetek védőfala mögé rejtőzve, a fekete emberek nagy buzgósággal terjesztik a tudatlanság fatális elveit, hogy papi tekintélyüket, mindörökké biztosíthassák.

Érdeklükben áll mindenható befolyásukat érvényesíteni s azért a népet, a helyett, hogy felvilágosítanák, elbutítaniok kell.

A sajtó, az iskolák, a nyilvános felolvasások útján meg kell mutatni a népnek, mik a kötelességei és jogai, hogy fölbredjen benne a vágy, megismerni ama boldogságnak az árát és eredetét, amelyet a klerikális reakció számára készített. Akkor majd szégyenelni fogja magát eddigi tudatlansága miatt s lerántja szeméiről ama szolgálai szemkötőt, mellyel az emberi lelkiismeret elnyomói szeméit bekötötték. A felvilágosodás a fekete ruhások nagy seregének bosszúságára mindinkább elterjed s *az emberi társadalom nem fog többé hinni az általuk terjesztett babonának.*”

A „Journal de la Maçonnerie belge” 5879. (1879.) évi 12-ik (febr.) hónapjának 1. és 8. napjain kiadott számaiban közölte ama beszédet, amellyel Saldanho Marinho Joakim miniszterelnök a brazíliai egyesült Nagy Oriens nagy mesteri székét elfoglalta s amely így hangzott:

„Én ez alkalommal önök és egész Brazília előtt amaz igen nehéz feladatot vállalom magamra, hogy mindazon nagy társadalmi eszméket, amelyeknek megvalósítása valamennyi szabad népnek hő kívánságát képezi, egész erőmből diadalra juttatni fogom.

¹⁹ Aligha csalódunk, ha azt hisszük, hogy a N. •. O. •. ez alatt a köztársaságot érti.

Én ezennel önök és egész Brazília előtt felelősséget vállalok azért, hogy a római egyház hatalma erkölcsi eszközökkel lelki joghatósága határait szoríttassék, hogy ekként az emberi szabadságnak hazánkban szilárd alapot biztosíthassunk...

Bármily tökéletlen is a munka, amit eddig végeztünk, némi eredményeket mégis már elértünk, így például a polgári házasság szőnyegre hozatalát, mely által polgártársainkat felszabadítjuk ama zsarnokság alól, amelyet egy kizárólagos és türelmetlen egyház fölöttük gyakorolt; – vagy pedig a temetők elvilágiasítását, amely által a halandó tetemeknek tiszteletet szerzünk egy vallási szekta igazságtalanságaival szemben, mely még a végesség határain túl is ki akarja terjeszteni uralmát.” stb.

A venezuelai nagypáholy 1874. március 29-én a következő körlevelet bocsátotta ki alantas páholyaihoz:

„K.: TT.:

A Nagy-Páholy ezennel oly ünnepélyes és fontos eseményről értesít benneteket, aminőt a venezuelai szabadkőművesség mindekkoráig még nem ünnepelt; fontos ez jelentőségénél fogva, de fontos a körülmények miatt is, amelyek közt történt.

Guzman Blanco testvér, kit az ország megbízott, hogy Venezuela újjászületésének alapját megvesse – bizalomteljesen a szabadkőműves elvek iránt elhatározta, hogy Venezuela szabadkőművességét munkatársul választja s a társulat határozott és nyílt védnöke lesz, hogy így a társulatnak, méltóságának és hivatása magasztosságának megfelelő tekintélyt és támaszt nyújtson.

A Nagy-Páholy e szerencsés napot rendkívüli nagy üléssel ünnepelte meg, amelyen Guzman Blanco testvért nagy ünnepélyesség között védnökének elismerte s díszbeszédben kiemelte Guzman testvérnek a szabadkőművesség szent és nagy eszméinek megvalósítására irányzott nemes törekvéseit, milyenek a béke, a közoktatás, az ország anyagi jóléte, *a fanatizmus és a babona kiirtása*. Az igen tisztelendő Védnök az ő válaszában kifejtette, mily nagyra becsüli s mennyire fontosnak tartja ez ünnepélyt s buzdította a szabadkőművességet, hogy a sötétség és világosság közt folyó harcban az őt megillető helyet kellőleg betöltse.

Érdekes és megható volt ez ünnepély; mindazonáltal nem sokat nyertünk volna vele, ha az egyszerű helyi tüntetés maradt volna csak.

Szükséges, hogy az ünnepély zaja a köztársaság minden tájékán visszhangozzék s hogy a kalapácsütés minden fülbe azt kiáltsa:

«Fegyverkezzünk mindnyájan, hogy intézményünk elveit megvédjük.»

A háború be van fejezve s vele elenyészett az indok, amely a szabadkőművesek száját, midőn a profán kérdések tárgyalására templomaikban összegyűltek, zárva tartotta. A kérdések, melyeket a védnök egy magas oszlopra írt, hogy azokat mindenki olvashassa, a következők: a haza méltósága és jóléte s az ezeket biztosító béke, szabadság és egyenlőség. E kérdések, lényegükben szabadkőművesi kérdések s a szabadkőműveseknek, ha ezen dicső névre méltók lenni akarnak, kötelességük minden erejükkel közreműködni, hogy amaz eszmék megvalósuljanak.

Midőn a Nagy-Páholy a testvéreket ily működésre buzdítja, ez által éppen nem szegi meg amaz alapszabályt, mely a politika és a vallás fölötti vitákat tiltja s melynek megtartása kiválóan azért szükséges, mert a páholyok éppen arra valók, hogy azokat, akik más helyen nem találkozhatnak, kebelükben egyesítsék; mindazonáltal még sem zárkozhatunk el ama kérdések tárgyalása elől, amelyeket ellenségeink támasztanak.

A Nagy-Páholy ellenségeinek tekinti azokat, akik a szabadkőműves társulatok ellen összeesküdtek és küzdenek, azokat, akik a haza tekintélyét nem respektálják, *azokat, akik a közbékét megzavarni iparkodnak, azokat, akik az emberi észet elfojtani s a tudatlanság által*

uralkodni akarnak, azokat, akik a fanatizmust élesztik és a babonát terjesztik s végre mindazokat, akik a szabadkőművesi elvek és törekvések iránt gyűlölettel viseltetnek ...

A haza méltóságát védeni, nem annyit tesz, mint politikával foglalkozni, mert hisz ha annyit tenne, a szabadkőművesség önmagának mondana ellent, midőn azt tanítja, hogy a hazaszeretetet a szabadkőművesnek első kötelessége; a szabadkőművességnek síkra kell szállnia, midőn a haza ellensége nyíltan a szabadkőművesség ellen is küzd, amelyre már eddig is annyi átkot szórt s még most is naponkint és szüntelen szór.

És miért? Mert a szabadkőművesség elismer egy Legfőbb Lényt,²⁰ az emberek közös atyját; mert azt tartja, hogy az emberek mind egyenlők és tökéletesbülhetők; mert azt tanítja, hogy *az igazság tudományon és csakis tudományon alapul (e szerint hitbéli, Istentől kinyilatkoztatott igazság nem létezik)*; mert határozottan visszautasítja a fanatizmust és a babonát s szünet nélkül harcol ellenük a közoktatás útján; mert az emberiségre nézve elkerülhetetlenül szükségesnek tartja, hogy a népnevelés oly alapra fektetessék, amely minden vallási hiedelemnek megfelel, vagyis amely valamennyit kizárja s az ezekre vonatkozó tanítást csakis a megfelelő templomokban engedi meg, viszont ezekben minden más tanítást eltilt s mert végre azt akarja, hogy az ország teljesen szuverén legyen és semmi más szuveréntől ne függjön.

Ha ezek a szabadkőművesi elvek, – s ezek a liberalizmus elvei is, – ha ezek képezik alapját a mi védnökünk által vezetett kormányunk eljárásának, kétséget nem szenvedhet és a N. P.: határozottan ki is mondja, hogy az nem igaz szabadkőműves, aki a venezuelai népet képviselő kormányhoz nem csatlakozik, hanem e helyett a venezuelai földön a venezuelai nép fölött gyakorlandó fensőbb szuverenitásra törő Vatikánnak igényei mellett küzd.

A kérdés a körül forog, vajon Venezuela szabad akar-e lenni, hogy így saját erejéből nemes és liberális elvei segítségével előbbre haladjon, vagy pedig a Vatikán által befolyásoltassék, amely legújabbban is párizsi képviselője útján elrendelte, hogy *a köztársaság bukásáért és a monarchia visszaállításáért valamennyi katolikus templomban imák intéztesse a Legfőbb Lényhez s amely úgy a pápai szék, mint a többi trónok legfőbb támaszául a tudatlanságot kiáltotta ki*. Innét vannak e pápának az újkori civilizációt kárhóztató legújabb körlevelei: innét a hírhedt *non possumus*, mely ha érvényesülhetne, egészen a középkorba vetne vissza bennünket; innét van a pápának föltétlen uralma papjai fölött, akiknek egyházi lelkiismeretük tiltja más elveket vallani, mint amelyeket a pápa vall, akinek ilyenformán a mi nyilvános testületeinkben annyi szavazata van, ahány pap ül bennük; innét van az ellenmondás, mely a lelkiismeretekben uralkodik, minthogy *ama tan, mely mint a vallás tana tolja föl magát, egészen mást céloz, mint a hazafias politikai tan; amaz hátramaradást javall, ez türelmetlenül haladásra int, amaz a sötétséget keresi, ez a világosság fényét, amaz elfojtja a nemzeti lelkesedést, ez a nemzetet a legelőbbre haladottak színvonalára emelni iparkodik...*

... A szabadkőművesek nagy többsége a keresztény valláshoz tartozik s mindazon kötelességeket, melyeket az illető egyház rájuk ró, hűségesen teljesítik a nélkül azonban, hogy saját eszük használatáról lemondanának, mely mint a *Legfőbb Lény emanációja* szintén szent dolog.

A fanatizmus és a babona elveit az észelvek csak lassan-lassan válthatják föl a közoktatás segítségével, mert a római egyház századokon át akadályozta az ismeretek terjedését s mint eretnekeket büntette azokat, akik előtt a természet föltárta titkait s akik ezeket viszont az emberiség előtt leleplezték.

²⁰ A szabadkőművesség a páholyokon belül már számtalanszor kijelentette, hogy a „Legfőbb Lény” vagy „A világegyetem Nagy Építőmestere” oly kifejezés, amelyet azok is elfogadhatnak, akik Istenben nem hisznek.

A népoktatás az egyházi és polgári zsarnokságra nézve századokon át károsnak nyilvánított s a római szék a fejedelmeket, trónjaik megőrzése érdekében a liberális elvek terjesztésének megakadályozására intette, úgy, hogy ezen elvek csak hősi küzdelmek által nyithattak maguknak utat az emberek nagy részéhez, amely a tömeg név alatt arra volt kárhóztatva, hogy tudatlanságban maradván, életét türelmesen oly munkában eméssze föl, melynek gyümölcseit a kiváltságolt osztályok élvezzék. Ezen kiáltó igazságtalanság volt az, ami ellen a szabadkőművesség létezése első pillanatától kezdve küzdött s ma újra ütött az óra, melyben valamennyi testvérnek közre kell működnie, hogy az igazság a maga teljében megismertessék s hogy a haza és a polgárok igaz érdekeit megismerjék.

A N.: P.: bizik benne, hogy a testvérek e körlevél által jelzett irányban egész elhatározottsággal működni fognak s minthogy a szabadkőművesség nem a saját, hanem az egész emberiség érdekében dolgozik, *a kifejtett elveket nem csak a testvérek, hanem a profánok között is terjeszteni fogják.*

A világosságot nem szabad elrejtetni; emelt helyre kell azt állítani, hogy, miként Jézus Krisztus²¹ mondá, minden embernek útját megvilágítsa.

Adatott – egyhangúlag – a k.: i.: 1874. év március 29-én megtartott rendkívüli nagy ülésünkön, J. C. Hustado 33.: Nagy Mester. – Jésum M. Blanco 33.: h. Nagy Mester. – José-Raphael Pacheco 33.: első Fő-Felügyelő. – José del R. Ponte 33.: második Fő-Felügyelő. – Is. J. Pardo 33.: Nagy Szónok. – Eduardo-A. Machado 32.: Nagy Titkár. – A. Eyzaguirre 33.: Nagy Kincstárnok. – Ramon Yépes 33.: Nagy Pecsetőr.

A másolat hitelül:
Machado 32.:”

A „Bauhütte” 1866. március 24-iki számában a következő amerikai közlemény olvasható:

„A mi páholyunkban éppen úgy mint a többi amerikai páholyokban nincsenek tagok, akik valamely egyházzal közösségben volnának.

Ezek a testvérek újszülött gyermekeiknek inkább évenkénti János- és családi ünnepeinken, testvérek és nővérek jelenlétében adnak nevet, hogysen őket valamely keresztény szekta papja által vízzel meghintetni s belőlük az eredendő bűnt kiűzetni engednék.”

VIII. A szabadkőművesség iránya és törekvései Ausztria-Magyarországban

Ha a szabadkőművesség – miként az előzőekben láttuk – az egész civilizált világon arra törekszik, arra buzdul, azért lelkesül, hogy miként a testvérek mondani szeretik, a sötétség, a fanatizmus és a babona uralmát megdöntse, vagyis a kinyilatkoztatott vallásnak az emberi élet különféle viszonyaira való befolyását megsemmisítse, s e helyett – a páholy szavajárása szerint – a világosságot, az elfogulatlanságot és a tudományt, vagyis a kinyilatkoztatott vallási igazságoktól teljesen független ész- és természetelviséget elterjessze; ha a szabadkőművesség az egész civilizált világon a kinyilatkoztatott vallás hordnokában, hirdetői- és követőiben látja legnagyobb ellenségeit, akik ellen élet-halál harcot kell folytatnia: képzelhető-e, hogy **Ausztria-Magyarországban** a szabadkőművességnek más

²¹ Ezen hivatkozással el akarták ámítani azon testvéreket, akik vallásukkal még nem egészen szakítottak; „ezek hisznek Jézus Krisztusban” gondolják a megcsalottak s nem veszik észre, hogy a küzdelem, melyre buzdítatnak, éppen Jézus Krisztus egyháza ellen van intézve.

célja volna, képzelhető-e, hogy Ausztria-Magyarországban a szabadkőművesség nem a kinyilatkoztatott vallás elnyomására, nem az egyház megdöntésére törne?

Ha a magyar szimbolikus nagypáholy nem ugyanazon fő- és vezérelveket vallaná, amelyeket a külföldi nagypáholyok és oriensek vallanak, akkor ezek bizonyára el sem ismernék testvérüknek; pedig hogy a magyar nagypáholy a külföldi szabadkőműves nagyhatalmasságok által el van ismerve, azt mindenki tudja.

A magyarországi nagypáholyok a külföldiekkel való szoros összeköttetésére s egyértelműségére célzott Pulszky Ferenc, jelenlegi nagymester is, midőn az egyesülés nagy ünnepén 1886. március 21-én a testvérek buzdítására ezeket mondá:

„Bizonyítsuk be tetteink által, hogy azon *lánokban, mely az egész földtekét körülövezi*, a mi láncszemünk nem a legértéktelebb s azért mint kalapácsvezető nagymester az összes testvérek nevében bátran kijelenthetem, hogy mindegyikünk tehetsége szerint igyekezni fog megfelelni *szabadkőművesi kötelességeinek*.

... *L'Union fait la force* tartják a szabadkőművesek.”

Azt mondani tehát, – amint ezt egy vidéki lap nemrég csakugyan írta is – hogy a külföldi szabadkőművesség törekvéseiből nem szabad a hazai szabadkőművesség tendenciájára következtetni, – oly tévedés, melybe csak az eshetik, akinek a szabadkőművességről éppen semmi fogalma sincs.

Különben, ha úgy tetszik, az osztrák-magyar páholyokba is bele pillanthatunk, hogy a munkáknak, *melyek e páholyokban szigorú titok leple* alatt végeztenek, irányáról és szelleméről biztos tudomást szerzhessünk. Quod abundat, non nocet.

Mielőtt azonban ezt tennők, meg kell világítanunk a magyar nagypáholyok ama, már unalomig ismételt állítását: hogy a szabadkőművesség minálunk nem titkos társaság, mert alapszabályai kormányhatóságilag jóvá vannak hagyva.

Erre nézve azt a kérdést vagyunk bátrak kockáztatni, vajon amaz osztrák páholyok, melyeket a magyarországi nagypáholy oltalma és védelme alá vett, szintén kormányhatósági engedély és jóváhagyás alapján működnek?

1874. okt. 27-én dr. Foregger testvér az osztrák képviselőházhoz a következő indítványt nyújtotta be:

„Az egyesületi jogra vonatkozó 1867. nov. 15-iki törvény olyképpen módosíttatik, hogy a szabadkőműveseknek egy fennálló nagypáholy alapszabályai szerint szervezett egyesülete törvényes létjogosultságot nyerjen.”²²

1874. nov. 7-én ugyanazon testvér és képviselő hosszabb beszédben iparkodott kifejteni az okokat, amelyek indítványának elfogadását kívánatosnak tartja s rossz néven vette a kormányt, hogy Ausztriában, ahol a jezsuiták megtűretnek, szabadkőműves páholyokat alakítani mindekkoráig nem szabad.

Erre a volt belügyminiszter Giskra szót emelt s kifejtette az okot, amely miatt az osztrák kormány a szabadkőműves páholyoknak megalakulását meg nem engedhette.

²² Ezen indítványt a következő képviselők írták alá: Hotschevar M., Dr. Hoffer K., Petritsch M., Dr. Roser, Holzer, Fuchs János, Klinkosch, Dr. Egger, Göllerich, Dr. Klepsch, Dr. Promber, Meissler, Grübler, Dürnberger, Dr. Dittes, Schönerer, Dr. Bareuther, Held G., Goldegg lovag, Furtmüller, Latzel, Seutter, Dr. Wedl, Ganahl, Dr. Hallvich, Dr. Heilsberg, Dr. Wildaner, Brandstetter, Dr. Rodler, Stockert, Loudon, Dr. Opher, Saxinger, Dr. Kronawetter, Dr. Kopp, Steudel.

„A kormány – úgymond – kijelentette, hogy a páholyok megnyitását megengedi, ha ezek viszont beleegyeznek, hogy a szabadkőművesi ülésekre, úgy mint ez más egyleteknél szokásban van, egy császári biztos kiküldessék.

Erre azonban a szabadkőművesek nem akartak ráállni, mert a rend szervezete egy olyan császári biztosnak megjelenését, aki nem tagja a szabadkőművesi rendnek, meg nem tűri; azt kérték tehát, hogy a kiküldendő császári biztos a rend tagjai közül választassék.

Amde a páholyülésekre kiküldendő császári biztos a rend tagjai közül nem választható, mert a rend szabályai szerint a tagok hallgatásra kötelezvék, esküjük erejénél fogva a páholyban történeteket titokban kell tartaniok. Ekként tehát a császári biztos nagyon könnyen azon helyzetbe jutna, hogy vagy a szabadkőművesség által rá rótt kötelességeket, vagy császári biztos kötelességét elmulasztaná.

Ha a szabadkőművesek meghódoltak volna a törvénynek, amely kívánja, hogy az ő ülésükön, csakúgy, mint minden más egyesület ülésén egy császári biztos jelen legyen és mint ilyen működjék, akkor semmi sem állta volna útját annak, hogy a szabadkőművesség, miként más egyesületek, Ausztriában megengedtessek.”

Sem a kormány, sem a szabadkőművesek nem tágitottak, s így a szabadkőművesség Ausztriában még ma is tiltott társaság; és mégis e tilalom dacára Ausztriában ma – csak a mi tudtunkkal – 17 azaz tizenhét páholy²³ létezik, melyeket körülbelül 700 bevallott testvér látogat s ámbár a testvérek évenként egy-két ünnepélyesebb ülést – a látszat kedvéért s a kormány ámítása végett – osztrák területen kívül tartanak, szabadkőművesileg hivatalos helyiségeik, amelyekben rendszeres heti, két heti, vagy havi üléseiket tartják mégiscsak a rájuk nézve tiltott osztrák földön léteznek.

Hja a szabadkőművesség arra tanítja a testvéreket, hogy hazájuk (?) törvényeit tiszteletben tartsák s azokhoz alkalmazkodjanak!!

Ami a magyarországi páholyokat illeti, azoknak alapszabályai kormányhatóságilag jóvá vannak hagyva.

Már 1861. nyarán alakult Pesten gr. Károlyi Ede kalapács-vezetése mellett egy „Szent István” című páholy, melynek tagjai íme a következők voltak: gr. Csáky Kálmán és Tivadar, gr. Eszterházy István, gr. Teleky Gyula, báró Vay Béla, Komáromy György, Zsarnay Imre, Almássy Pál, Szerényi Ede és Lumnitzer Sándor.

1863. dec. 28-án Lewis tanár buzgólkodása következtében Barbieri karnagy, Stéger operaénekes, Hausner, Rosner és Scheurer kereskedők s Hromada tanár ültek össze, hogy Pesten egy német páholyt alapítsanak.

Az emigránsok is alakítottak egy magyar szabadkőműves társulatot, még pedig Nagy-Páholyt, melynek nagymesterévé Türr s tiszteletbeli nagymesterévé Kossuth lett az olasz szabadkőművesség turini nagygyűlése által 1862. jan. 1-én kijelölve.

Klapka tábornok 1863-ban Genfben alapított egy „Ister” nevű magyar szabadkőművesi páholyt.

Mindezen törekvések azonban csak azt eredményezték, hogy a néhány hírnevesebb magyar testvér a külföldi szabadkőművesség és forradalom vezérférfiaival folytonos

²³ Az osztrák páholyok között legtekintélyesebb a „Humanitas”, mely a többi fölött mondhatnók bizonyos fensőbbiséget gyakorol. Alkotmányának első pontja így hangzik: I. Zweck der Humanitas. Die gerechte und Tollkommene Joh. L. „Humanitas” zu Neudöfl a. d. L. (Lajtha-Sz.-Miklós) ist eine unter dem Schutze der Ehrwürdigsten Gr. L. von Ungarn arbeitende freimaurerische Körperschaft zu dem Zweck: die allgemeinen frmr’schen Tendenzen zu verfolgen, insbesondere alle gesetzlichen Mittel anzuwenden, um die Reactivierung-der Fr. Mrei zu erwirken und *sodann sich als Gr. L. von Oesterreich für die 3. Joh. Gr. sofort zu constituieren.*” – Pecsétjén a következő felirat olvasható: „Latomiae in Austria Regeneratrix.”

összeköttetésben állván, az olasz és porosz kormányok részéről pénzzel is segélyeztetvén (3 millió forintot kaptak) a már-már csendesedni kezdő kedélyeket újra meg újra felizgatták.

Rendszeres páholyokat alakítani és állandó szabadkőművesi működést kifejteni azonban a közösüges időben nem sikerült.

A policia a testvérek sarkában volt, a szent István páholy kötényeseit szétugrasztotta, a királyi művészet csak néhány „nemesebb érzésű szívben” talált menedékhelyet.

1867-ben fordulat állott be.

Az alkotmányos aerával a szabadkőművességre is megkezdődött a jó világ. Lewis tanárnak nem kellett tartania többé az osztrák policiától; nyakába vette az országot, városról-városra járt, toborzott s felolvasásokat tartott a királyi művészetről. Sikerült is neki a régi „szent István” páholy töredékeit összegyűjteni annyira, hogy 1867. június 26-án e páholy újra megalakult s elhatározta, hogy „Egyesség a hazában” (Einigkeit im Vaterlande) nevet vevén föl, alapszabályait megerősítés végett a magas kormányhoz fölterjeszti.

Wenkheim volt akkor a belügyminiszter, a szabadkőművesség sorsa tehát az ő kezeiben volt letéve.

A nevezetes paragrafus, amely miatt Ausztriában még ma sem szabad páholyokat alapítani, a magyar kormány elé terjesztett alapszabályokban bennfoglaltatott s ekként hangzik:

„(II. Pflichten N. 8.) Nur Mitgliedern einer gerechten gesetzmässigen Loge darf der Zutritt in die Versammlung gestattet werden.”²⁴

S a magyar kormány, jelesül a belügyminisztérium, a nélkül, hogy e pontot kifogásolta volna, az elébe terjesztett szabadkőművesi alapszabályokat 1868. okt. 6-án egész terjedelmükben jóváhagyta s ez által a szabadkőművességet minden rendőri, minden kormányhatósági felügyelet alól kivonta.

Így állván a dolog, mindenki belátja, hogy a szabadkőművesség minálunk a kormány jóváhagyása dacára is titkos társaság.

E kérdéssel tisztában lévén – pillantsunk már most be az osztrák-magyar páholyok működésébe.

De hogyan lehetséges ez – kérdi majd az olvasó – mikor még a kormánynak sincs beletekintése a páholyokba?

Hát az csak úgy lehetséges, hogy a szabadkőművességnél és a kormányoknál sokkal nagyobb hatalom is létezik, mely a legjobban őrizett, legtitkosabb dolgokat is idővel napfényre hozza s ez az isteni Gondviselés.

A szabadkőművesség, úgy látszik, nem gondolt erre a hatalomra, midőn azt remélte, hogy titkait mindaddig megőrizheti, amíg csak alattomos működésével az emberi társadalom nagyobb részének gondolkozásmódját annyira meg nem mételyezi, hogy az végre a kinyilvánítandó titkokat örömmel fogadni és üdvözölni fogja.

Ezen isteni Gondviselésnek köszönjük mi azt, hogy a szabadkőművesi titkok, melyeknek profanálását a páholy törvényei szigorúan tiltják, időnek előtte jutnak a profánok tudomására.

A szabadkőművességről minálunk a legtöbben úgy vélekednek, hogy az egy olyan jótékony egylet, mely a felebaráti szeretetet oly módon gyakorolja, hogy az adakozó és jóttevő tagok titokban maradjanak; e véleményt terjeszti a páholy a profánoknak szánt irodalmi kiadványaiban, ezt terjesztik a testvérek alkalom adtával az országházban és magán

²⁴ L. Der Zirkel – szabadkőművesi közlöny 1871. év január hó 1-án kiadott számát, amelyben a szóban levő alapszabályok in extenso közölve s ekképpen bevezetve vannak: „Die Statuten der □ zur Einigkeit im Vaterlande zu Pest lassen wir mit Bezug auf unseren vorstehenden Leitartikel *vollinhaltlich und wortgetreu* nachfolgen. Sie lanten etc.”

körökben. S a páholynak ezen véleményre igen-igen nagy szüksége van, mert a profánok szemében, kiknek elnézéséből a szabadkőművesség létezik, a jótékonyág gyakorlása adhatna csak a szabadkőművességnek egyedül igazolható létjogot.

De vajon a profán közönség nincs-e félrevezetve, midőn azt hiszi, hogy a szabadkőművességnek egyedüli célja: a felebaráti szeretetnek, a jótékonyágnak gyakorlása?

Azon hiszemben, hogy a testvérek, midőn maguk közt vannak, őszintébben beszélnek, ide iktatom Uhl Sándor testvérnek és a Nagy-Páholy akkori Nagy Titkárjának ide vonatkozó szavait, melyeket a Nagy-Páholy 1876. évi János-ünnepén (németül) mondott.

„A szabadkőművesség főfeladatai elhanyagoltatnak – úgymond – s csak egyetlenegy irány műveltetik, ti. a gyakorlati jótékonyág. A szabadkőművesi működés ezen ágát igen gyakran úgy tüntetik föl, mint a szabadkőművességnek voltaképpen célját. Ezen fölfogás sok testvér gondolatsegénységének és szűkkörű világnézetének köszönhető, akik azt hiszik, hogy az emberi társadalmat minél több jótékony intézet teszi majd boldogabbá. Ezen elmélet követése kevés ésszt és fáradságot igényel s az embert bizonyos önelégedésbe ringatja. Ámde a királyi művészet ez által közönséges, gyakran rosszul kezelt jótékony egyletté fajul.

Ha tehát nem akarják, hogy a *rendnek valódi tendenciái félreismertessenek, úgy térjenek minél előbb a komoly munkához vissza és a gyakorlati jótékonyágot*, mint a királyi művészet mellékágát melleleg, de *csakis melleleg* gyakorolják.

A szabadkőművességnek oly feladatot kell megoldania, amely évezredeket vesz igénybe. *A fölvilágosodás terjesztése, az emberiségnek a babona és előítéletek bilincseiből felszabadítása, oly intézményeknek, melyek az emberiséget műveltebbé, igazán szabadabbá és boldogabbá teszik*, előmozdítása: ezek a célok, amelyeknek megvalósításán a szabadkőműveseknek okos eszközök segítségével munkálkodniuk kell. Ilyen értelemben vett szabadkőművesi működésre a talaj hazánkban – sajnos – még igen nagy s a *szellemileg legszabadabbaknak s a kor legjobbjainak* ily működésben egyesülniök kell.

Ilyen célokat nem lehet szegény- és menházak alapítása által elérni, hanem csak úgy, hogy *a szabadkőművesi szellemet a családi, nyilvánossági és társadalmi életbe átplántáljuk.*”²⁵

Uhl Sándor, a nagy titkár, midőn a legünnepélyesebb alkalommal a szabadkőművesség célját meghatározni akarta, nem tartotta szükségesnek a meghatározó szavak értelmét megmagyarázni, annyira biztos volt benne, hogy a testvérek a „babona és előítélet” szavak szabadkőművesi értelmével teljesen tisztában vannak.

De magunk is azt hisszük, hogy profán olvasóink is, különösen ha az előző fejezeteket figyelemmel olvasták, tisztában vannak az iránt, mit kell szabadkőművesi szempontból a hazánkban annyira uralkodó „**babona és előítéletek**” alatt érteni.

A falusi vénasszonyok azon balhiedelme, hogy a zsinigre akasztott szita a tolvajt elárulja, hogy a pénteken megkezdett dolog nem sikerül, vagy hogy a cigányasszony az ember tenyeréből ki tudja olvasni az illetőnek jövő sorsát, bizonyára nem az, aminek megszüntetése végett a szabadkőművesség alakult s aminek bilincseiből a páholy az emberiséget felszabadítani szándékozik.

A szabadkőművesség Ausztria-Magyarországban csakúgy, mint egyebütt, a babonát, a kinyilatkoztatott vallás igazságaiban való hittel azonosítja.

Lépjünk csak be – minden szabadkőművesi tilalom dacára – a „Humanitas” című osztrák páholyba s utolsó kételyünk is el fog oszolni.

Sternberg Ármin testvére a szó, halljuk csak mit beszél:

²⁵ L. az egész beszédet a „Der Zirkel” 1876. szeptember 1. számában.

(Jelige:)

A vallások olyanok, mint a világító bogarak; hogy világíthassanak, sötétségre van szükségük. Az általános tudatlanság bizonyos foka az összes vallások létföltétele, ez amaz elem, amelyben egyedül élhetnek.

Mihelyt azonban a csillagászat, a természettudomány, a földtan, a történelem, a földrajz és népisme világosságot terjeszteni kezdenek és végre maga a bölcsészet is szóhoz juthat, – minden, csodákra és kinyilatkoztatásra alapított vallásnak el kell enyésznie s a bölcsészet elfoglalja az őt megillető helyet. – Schoppenhauer.

Aki egy természeti törvényt megdönt, valamennyit dönti meg. – Feuerbach L.

Kedves Testvérek!

A keresztény és zsidó papok (Pfaffen) elég sokáig álltak őrt az ész kapuinál s a gondolat minden szabadabb mozgásának útját állottak. Az észre átok mondatott s az ég eme leányának, mint egy gonosztevő asszonynak, bujdosva kellett a földön bolyongania.

Ezen úgynevezett istenszolgáknak jelszava: „Obscuritas in aeternum stet, – a sötétség örökké tartson.” S innét van, hogy a biblia – az ó- és új-szövetség – szent, isteni kéz által írott, érinthetetlen könyvnek nyilvánított, melynek segítségével csodákra és kinyilatkoztatásokra támaszkodó vallások alapítottak ... Mily természetellenes, helytelen és tarthatatlan állításokat tartalmaz, például a teremtés meséje!

Mózes szerint a nap három nappal a föld után keletkezik, vagyis más szóval, Mózes szerint az anya három nappal később jön létre, mint a gyermeke, mert hisz a nap a földnek anyja.

Hát még az emberi nem leszármaztatása egyetlenegy emberpárból! ...Jozue csodája sohasem történt meg,²⁶ alaptalan monda az egész, hasonló ama legendákhoz, amelyekkel a földteke összes népei történetüket fölékesítik

... *Egy páran* a mi igen tisztelt és nagyrabecsült testvéreink közül azt a *megjegyzést* tették, hogy „a bibliai tanulmányok, melyekkel összejöveteleink alkalmával foglalkozunk s még inkább azoknak közzétévése a papságnak alapot szolgáltat arra, hogy egyesületünket istentelen, államveszélyes, hitetlenség-, vallástalanság- és vallásgyűlölet terjesztő társulatnak nevezzék s hogy a fekete internationale, akármelyik felekezethez tartozzék különben, eme vádjainak hordereje és következményei, a mérvadó kormánykörökben uralkodó zavart gondolkozásmód mellett, nem egészen figyelmen kívül hagyandók.”

A szabadkőműves, kedves Testvérek, szabad férfiú, jellemes és félelmet nem ismerő lovag, aki nyílt sisakkal lép a sorompó elé, hogy a *tudatlanság, esztelenség és babona* ellen harcoljon.

A mi misszióink az, hogy a sárkányt, mely a tudatlanságot körülállja, megsemmisítsük és felvilágosultságot terjesszünk.

Ez a mi hivatásunk, ez a föladat, melyet a szabadkőművességnek általában s a királyi művészetnek különösen Ausztriában teljesítenie kell.

Nem Auto-da-fé-k, nem forradalom s nem ama cselszövények segítségével, melyeket a fekete internationale céljai megvalósítására használ, küzdünk mi a babona és butítás ellen. A mi fegyverünk az ész, oly fegyver, melyet a világegyetem nagy építőmestere nyújt nekünk s amelyet élőszóval és írásban egyaránt kell forgatnunk.

Csak hogy a szó elhangzik ama *zárt* falak között, ahol kimondatott s csak gonoszság vagy *árulás* viheti a falakon kívül – extra muros – álló tömeg közé.

Másként áll a dolog az írással: hic mortui vivunt, hic muti loquuntur, az írás életet ad a holtaknak s beszédet a némáknak. A nyomtatott szó, a nyomtatott gondolat kihát a messze

²⁶ Aki a szentírás egyetlenegy csodáját tagadja, az valamennyit tagadja.

világba még akkor is, ha csak szűkebb körre volt is számítva, – a nyomtatott szó és gondolat sohasem téveszti el hatását, ez az igazi apostol; *azért reszketnek a papok (Pfaffen) minden nyomtatott betű előtt, melyet az ész diktál*, mert érzik, hogy a kínai fal, mellyel az emberi szellemet az ész sugarai ellen körülvették, a gondolkozók és kutatók túrásai következtében csakhamar összedől s a szellemi zsarnokság vára, amelyen évezredek át a legnagyobb erőmegfeszítéssel dolgoztak, mint egy kártyaház összeomlik.

Mindenki, aki a szabadkőművesi rendhez tartozik, többé-kevésbé megtisztulva áll itt, amennyiben minden testvér tisztában van az iránt, mi igaz, mi felel meg az észnek s mi érdemel hitelt, minthogy akkor, amidőn a királyi művészet templomába belépett, a hiszékenység szülte *igazhívőséget* (Orthodoxie), *a babonát, mely sarkaira volt tapadva, ha csak részben is, letisztította.*

S azért, ha mi itt *vallási tételek* fejtegetésével foglalkozunk, ezzel csak bővebb magyarázatát adjuk annak, ami fölött minden testvér maga is már gondolkozott.

Amde az igazság és az ész világosságának e templom kapuin keresztül a külvilágba is szét kell áradnia, hogy a sötétségben botorkálók szemei megnyittassanak, hogy így az igaz ismeretek útját megtalálhassák.

S ezért ama fényárban, mely szent csarnokainkat megvilágítja, forgassuk parittyánkat s az ész kövei, az emberek közé esvén, megsemmisítik az ezeket körülleső sötét *ultramontanizmust, századunk eme hidráját* – s új, az igaz fölvilágosodás és testvériség napja által megvilágított nemzedéket teremtenek.

És eme parittyá, kedves Testvérek, az írott, a kinyomatott szó!

A félénk szívűeknek pedig, akik feladatunk és hivatásunk betöltésében félelemből vagy más tekintetektől részt venni nem akarnak, akiknek nincs meg a kellő bátorságuk, hogy az ész által megtisztított nézeteikért helyt álljanak s azokról szóval vagy írásban vallomást tegyenek, azoknak azt kiáltjuk: „Tegyétek le fegyvereiteket, térjete vissza a szellemi sötétség Orcus-ába, ahol azelőtt botorkáltatok, térjete vissza a húsos fazekakhoz, melyeket minálunk annyira nélkülöztök! Ellentétes utakon járunk, ellenkező jelszavak vannak írva zászlainkon. Après nous le déluge, – utánunk a vízözön – a ti jelszavatok; mi azonban a világ építőmesterében bízván, azt kiáltjuk: par nous aux délices, mi vagyunk az előharcosok, mi a boldogság útját egyengetjük!”²⁷

E beszédben többször történt hivatkozás a „világegyetem nagy építőmesterére”, amely kifejezés alatt, mint ma már a profánok nagy része is tudja, a szabadkőművesek „istene” értendő.

Az osztrák-magyar három pontos testvérek, midőn profánokkal beszélnek s különösen midőn „toboroznak”, nagyon szeretik hangsúlyozni, hogy a szabadkőművesség alapelve az Istenség létezése s hogy minden szabadkőművesileg hivatalos okmány a világegyetem nagy építőmesterének dicsőségére állítatik ki s hogy ilyformán a szabadkőművesség nem lehet, – miként azt a feketék állítják – vallástalan vagy pláne vallásellenes intézmény.

Ne röstelljen a tisztelt olvasó még egyszer a „Humanitas” páholyba fáradni s meghallgatni, mint vélekednek ezek a tisztességes testvérek a világ nagy építőmesteréről akkor, midőn maguk közt vannak s midőn a páholy teljesen földve, vagyis minden profán ember betolakodása ellen biztosítva van.

Bresgen Miksa testvér beszél s éppen a világ nagy építőmesterének fogalmát magyarázza:

²⁷ A beszédek, melyekből a fentebbi részleteket közöltük, a „Humanitas” helyiségében tartattak 1871. dec. 28-án és 1872. március 14-én; egész terjedelmükben olvashatók a „Der Zirkel” (testvérek számára kézirat gyanánt kiadott lap) 1872. jan. 16. és 1872. április 1. számaiban.

Mily mélyen átértzett igazságot mondott Trentowski,²⁸ midőn azt állította, hogy a „világegyetem építőmesterének” kicsinyes fogalma a tudomány mai világossága előtt meg nem állhat. Igen, amióta az egyházi dogmatika a tudományos szabad kutatásnak helyt adni kényszerült, azóta a *személyes* Istenben való hitnek csak is buta auctoritativus utánmondással s minden gondolkozás nélkül emelt épülete alá van ásva s a visszaélés megszüntetve; s jóllehet sokan vannak még, akik az alapjaiban megrendített épületet bizonyos szempontból igen ügyesen védelmezik s összeomlását megakadályozni iparkodnak, mindazonáltal a tiszta *tudás* diadalra jutását föl nem tartóztathatják.

A monotheizmus által tiszteletben tartott Istenben, a tudomány mai világosságánál szemlélve, hiányzik a fenség (Erhabenheit). Én nem tudok képzelni magamnak fenséges istenséget, amely a természeti törvények *fölött* állana, úgy hogy akár *velük* önkényüleg, akár *nélkülük* uralkodnék, sem pedig olyat, amely a természetfölötti törvényeknek alá volna rendelve. Az első már magában véve lehetetlennek tűnik föl, mert hiszen ez esetben az Isten önkényes lény volna, amely minden terv nélkül csak a pillanatnyi szeszély szerint kormányozná a világot. Ilyen tulajdonságok semmiképpen sem egyeztethetők össze a fenséges fogalmával. Ha pedig az Isten a természeti törvény alá volna rendelve, akkor nem ő, hanem a természeti törvény volna az Isten. Mind a két esetben tehát hiányoznék a személyesnek képzelt Istenben ama tulajdonság, amely őt, mint a legfőbb lényt megilletné s amelyet tisztelői neki valóban tulajdonítanak is.

*Lehet-e fenségesebb gondolat, mint az, midőn az örökké változatlan, csak önmagukhoz hasonló, teljes pontossággal és igazságossággal működő természeti törvényeket, a mindenséget kormányzó istenségnek, a mindenek fölött fenséges Istennek, a világegyetem mindenható építőmesterének tartjuk? A természeti törvényeknek tiszteletet parancsoló hatalma minden parányt a maga helyén tart; semmiféle önkényes cselekedet, semmiféle zsarnoki hatalmaskodás nem zavarja ezen Isten hatalmas és magas fenségét.*²⁹

A Jakin és Boaz oszlop között megbeszélte elméletek, a kalapácsütésre elmondott nagyhangzású elvek nem pusztán arra valók, hogy a kötényes vitézek szívét-lelkét gyönyörködtessék, hanem kiválólag és főképpen azért tárgyaltatnak, hogy a testvérek azokat ügyesen, okosan és *észrevétlenül* kifelé vigyék s a profán világba átplántálják.

Az a tökéletes, Lucifer szíve szerinti szabadkőműves, aki a páholyban tanult elveknek, mint miniszter a kormányzásban, mint képviselő³⁰ a törvényhozásban, mint tanár az iskolában, mint hírlapíró a sajtóban érvényt és befolyást tud szerezni.

²⁸ Trentowski Nándor a freiburgi „Zur edlen Aussicht” című páholynek 1847–67. közt majd főmestere, majd szónoka volt.

²⁹ Az egész beszéd, mely a „Humanitas” páholyban tartatott, közölve a „Der Zirkel” 1877. évi január 15-iki számában.

³⁰ A szabadkőművesség, amennyire befolyása és ereje engedi, rajta van, hogy a képviselőházba olyan képviselők választassanak, akik vagy maguk is kötényt hordanak, vagy legalább a szabadkőművesség ügye iránt jó indulattal viseltetnek. Kezeim közt van egy titkos 1873. október 11. keletű körlevél, melyben Schneeberger Ferenc Gyula a „Humanitas” páholy akkori főmestere az „igen szeretett testvéreket” fölszólítja, hogy a küszöbön álló választásoknál csakis a páholy jelöltjeire szavazzanak s csakis azok mellett *agitáljanak*. „Auf Grundlage von getroffenen Abmachungen und Uebereinkommen werden Ihnen, vielgel. Br., folgende Reichsraths-Candidaten empfohlen, welchen Sie nicht nur selbst Ihre Stimme geben, sondern für die Sie auch mit allen gesetzlich erlaubten Mitteln im Kreise Ihrer Freunde und Bekannten *auf das eifrigste* agitieren wollen, and zwar letzteres auch im dem Falle als sie selbst nicht im betreffenden Wahlbezirke wohnen sollten. Die Namen unserer Herren Candidaten sind folgende:

Im I. Bezirk der Stadt Wien:

Die Herren Dr. Rudolf BRESTEL, ehem. Minister; Dr. GLASER, Minister; Ignaz KURANDA und Gustav PORUBSKY, erster Pfarrer der erangelischen Gemeinde in Wien.

Im IV. Bezirk:

A „Szabadkőművesi Figyelő” 1873. évi február 15-iki száma erre vonatkozólag „Korkérdéseink” cím alatt ezeket írta:³¹

„Mi nem csupán a templomban dolgozunk, de sokkal többet, mert folytonosan azon kívül. «A páholyokban érlelődnek (ugyan) elveink» írja bizonyos magyar szabadkőműves, de «a szabadkőműves működése a páholyon kívül kezdődik» mondja Sincerus. Amit a kőműves a páholyban dolgozik, az csak útravaló, csak fölszerelés arra, hogy őt útjában támogassa és megerősítse az akadályok legyőzésére. A szabadkőműves működése kiható erejű, annak – mondja Findel – a befelé irányuló munkához kiegészítésül a kiható munkásságot kell csatolni és érvényesíteni.”

Az említett szabadkőművesi lapnak ugyanazon cikkében jelezve is van a páholy külső működésének az iránya.

„Ha mint állampolgárok – így ír a Sz. Figyelő – meglelégedéssel vehettük tudomásul, hogy a magyar képviselőház hazánk politikai és kulturérdekeinek hű öre gyanánt igyekezett szerepelni; ha örömmel konstatálhatjuk is azt, hogy e képviselőháznak számba vehető elemei, bármekkora lett légyen is közöttük az elválasztó úr, szoroson egyesültek, valahányszor a józan reform és a haladás érdekeinek megóvása forgott kérdésben: mint szabadkőművesek mély és őszinte fájdalommal kell, hogy érezzünk, midőn még mindig ott látjuk államintézetünkben azon számos középkori sajnos reliquiát, mely a nemzettest lábain béklyó gyanánt csüng, felekezeti, vagy éppen hierarchikus érdekeket dédelget, a lelkiismereti szabadságot, az embernek emez eredeti tulajdonát, kufár kezekben lekötve tartja és a **családi boldogság élvezését vallási külsőségektől teszi függővé.**”

Minthogy az osztrák-magyar szabadkőművesség működésére vonatkozó összes okmányokat, leveleket s páholybeszédet, melyek rendelkezésemre állanak, e füzet szűk keretén belül nem közölhetem, s minthogy, ha a személyes Isten is úgy akarja, e gyűjteményt vagy magam, vagy valaki más amúgy is ki fogja egyszer adni: itt még csak ama nagy örömríadalomra akarom felhívni a tisztelt olvasó becses figyelmét, a melyre a magyar szabadkőműveseknek 1870-ben a pápai trón megdöntése s a flórenci nagypáholyok Rómába áthelyezése szolgáltatott alkalmat.

Az aradi „Széchényi” oriens 1870. október 15-én – Báró Bánhidya Béla főmester és Steinitzer Károly titkár aláírásával – Magyarország összes testvérpáholyaihoz intézett körlevelében a többi között ezeket írta:

Herr WINKLER von Forazest, Vorstand des Gemeindebezirkes Wieden.

Im VI. Bezirk:

Herr Dr. Josef KOPP, Landesausschuss etc. (nicht zn verwechseln mit Herrn Dr. Eduard KOPP.)

Im Bezirk Sechshaus bei Wien:

Herr Dr. Emil BESETZNY, Landes- und Gerichtsadvocat daselbst.

Im Bezirk Amstetten (N.-Oe.):

Herr AZWANGER, kk. Landesgerichtsrath in Wiener-Neustadt (ehem. Bezirksrichter von Scheibbs; hat am 5. October in Amstetten mit bestem Erfolge persönlich candidirt.

Vielgel Br! Lassen Sie keinen Augenblick unbenutzt verstreichen, um Ihre Agitation für die Obgenannten zu beginnen und ermüden Sie ja nicht darin bis zum letzten entscheidenden Momente.”

A körlevél végén ezen figyelmeztetés olvasható:

„Anm. Es wird als selbstverständlich betrachtet, dass dieses vertrauliche Schreiben nicht „profaniert” werden darf.”

És mégis csak *profanáltatik*.

³¹ Közölve Dr. Bartha Tamásnál. A szabadkőművesség. Egerben, 1873. 75. l.

„Pár nap alatt a kőművesség világa betér Rómába, hogy a *babona éjjelét* győzelmes sugarával megvilágítsa és a meggyökerezett előítéleteket nemes működése által eloszlassa. Valóban még ritkán ünnepezt a szabadkőművesség ily dicső diadalt, mint ezt; a hirtelen eltűnt földi uralom romjain, *az emberi balhit összeroskadtt államépületén* csendes dicsőséggel emelkedik föl a kőművesség világossága.

Midőn a szabadkőművesség Rómába bevonulását tartja, fényes jutalmat nyer szolgálataiért; mert e győzelem kivívására ő valóban sokat tett.”³²

Ugye bár, tisztelt olvasó, Ausztria-Magyarország szabadkőműveseit is csak azon célok vezérlik s ugyanazon eszmék lelkesítik, amelyek a külföldieket.

A jelszó itt is csak az, ami a külföldi páholyokban, ti. *a kinyilatkoztatott vallás és mindaz, ami arra, mint alapra van építve, mint a sötét középkor maradványa kiirtandó: s helyébe a puszta, de önmagában elegendő józan ész és humanizmus*³³ uralma megalapítandó.

IX. Zárszó

Miután a szabadkőművességnek célját és főtörekvését saját önvallomásaiból megismertük, feltétlenül igazat kell adnunk van Rijkom hollandi testvérnek, aki az amszterdami „Maconniek Weekblad” 1874. április 13-iki számában 4-ik lapon³⁴ ekként nyilatkozott:

„A dortrehti (zsinati) atyákhoz hű **protestáns**, ki egyebek közt a bibliát és pedig csakis a protestáns bibliát akarja az iskolában más hasznos és a növekvő ifjúságot a társadalom haszonvehető tagjaivá képző könyvek helyett taníttatni, nem lehet a szó nemes értelmében szabadkőműves.

A szenteket és a képeket imádó (!), egyházának szabványaihoz híven ragaszkodó, a papi hatalomban, pokolban és tisztítóhelyben **hívó katolikus nem lehet szabadkőműves; és ha azzá lesz, elárulja a rendet, vagy megcsalja saját egyházát.**

Fölfogjátok most már, melyik zsidó nem lehet szabadkőműves? (Az orthodox.)

És mindez csak azért, mert a mi magasztos rendünk az erkölcsiséget, mely azonban műveltséggel és felvilágosultsággal egyesítendő, minden egyházi tan vagy dogma fölé helyezi.

Gorinchem (Gorkum) 1874. március 7.”

Mily jól ismerte a szabadkőművességet a jobbára protestáns Danzig városának tanácsa már a múlt században, bizonyítja ama rendelet, melyet e tanács 1763-ik évi október hó 3-án a szabadkőművesség ellen kibocsátott s amely így hangzik:

„Minthogy köztudomásra jutott, hogy városunk hivatalt viselő polgárai és lakói közül többen nagy megütközésünkre „Szabadkőművesség” nevet viselő társulatot alakítottak azon ürügy alatt, hogy a szűkölködőkkel a humanitás és a felebaráti szeretet cselekedeteit gyakorolják s úgy e városban, mint a környékén gyakori titkos és gyanús összejöveteleket tartanak s hogy a tagok számát *könnyelmű, tapasztalatlan s kivált fiatal emberek elcsábításával* napról-napra szaporítják;

³² Közölve a „Bauhütte” 1870. 45. számában és Dr. Bartha Tamásnál i. h. a 98. és 99. lapokon.

³³ A humanizmus a theismusnak ellentéte.

³⁴ Közölve Pachtler Der Götze der Humanität című Freiburgban, 1875-ben kiadott munkájának 229. lapján.

Minthogy megtudtuk, hogy ezen úgynevezett szabadkőművesek *bizonyos erényeket ajánlva a kereszténység tanai iránt közönyösséget terjeszteni s annak helyébe a természeti vallást behozni iparkodnak* s hogy ezen veszedelmes cél elérése végett titkos szabályokat állítottak össze, melyekre a jelölteknek meg kell esküdniök és pedig olyan esküvel, mely bármely más, a fejedelmek által alattvalóiktól követelt eskünél sokkal borzalmasabb; hogy továbbá veszedelmes terveik megvalósítására külön pénztárt tartanak fenn, melyet a tagok befizetéseiből folytonosan növelnek; hogy titkos és gyanús levelezést folytatnak hasonló külföldi társulatokkal s hogy összejöveteleik alkalmával nevetséges s józan emberekhez nem illő szertartásokat végeznek:

Mi e társulatnak működését a vallás, városunk törvényei, a magistratus előjogai, városunk jóléte és közbiztonsága elleni merényletnek tartjuk, s következőleg a szabadkőművesek társulatát s mindazt, ami vele összefügg, jelen rendeletünk erejével feloszlatjuk és eltöröljük.

Amiért is ugyanezen rendeletünkkel szigorúan megparancsoljuk, hogy városunk polgárai, fogadósai, korcsmárosai s más lakosai az általunk eltörölt társulatnak összejöveteleit ezentúl semmi szín alatt meg ne tűrjék s az úgynevezett páholyok alakítását jövőre meg ne engedjék, jelen rendeletünket büntetés és fogság terhe alatt megtartsák.”³⁵

Akik ezen kis füzetünket nyugodtan és figyelmesen elolvasták, azoknak meg kellett győződnie, hogy a római pápáknak, akik nem szoktak csak úgy vakon nekimenni a falnak, hanem mindent jól megfontolva és megvizsgálva s midőn a hit és erkölcs dolgaiban határoznak, a Szentlélek által megvilágosítva írnak, teljesen igazuk volt, midőn a szabadkőművességet, mint az eretnokségek legnagyobbikát, mert valamennyiüknek quintessenciáját, kárhoztatták s mindazokat, akik e társulatba lépnek, az egyháztól idegeneknek sőt az egyház ellenségeinek nyilvánították.

S ha tisztelt olvasóink megfontolják azt, hogy a szabadkőművesek száma ma már milliókra rúg s közülük sokan a társadalomban s nevezetesen az irodalom és sajtó terén jelentékeny befolyásra tettek szert s hogy ezen befolyást, mint láttuk, arra használják, hogy a páholyban kifőzött elméleteiket és elveiket a „profánokba” is átplántálják, – nem jogosultnak s elodázhatatlanul szükségesnek találják-e azon szent törekvést, mely a pogányságnak emez új elhatalmasodását „a jóknak egy nagy cselekvési- és imatársulata” által megakadályozni, a keresztényeket a természet imadásától visszatartani s Jézus Krisztus, az igaz Isten szolgálatában, kinek szolgálni, annyi mint uralkodni, megerősíteni s Jézus Krisztus egyháza iránti engedelmisségben megtartani akarja?

Adja Isten, hogy e kis füzet, melyet az ő nevében útnak indítok, mennél több harcost támasszon azon szövetkezet számára, mely Szent Mihály arkangyal fővezérlete alatt hivatva van az egyház mai legnagyobb ellenségének támadásait visszaverni.

³⁵ E rendelet ezen cím alatt: „Edict des Danziger Magistrats gegen die Freimaurerei v. 3-ten October 1763.” az antiquariusok útján megszerezhető s azonkívül a Thory testvér által Párizsban, 1815-ben. kiadott: „Acta Latomorum ou Chronologie de la F. M.” című gyűjtemény II. kötetének 81. s kk. lapjain olvasható.

Függelék. A magyarországi Nagy-Páholy legújabb védírata

A füzet, melyet ezennel közzétettem, már majdnem teljesen ki volt szedve, midőn a magyarországi szimbolikus Nagy-Páholynak védírata megjelent s így e védíratnak csakis függelék képpen szentelhettem egy pár szót.

Mióta a katolikusok önérzete hazánkban is végre valahára fölébredt s ez önérzet fölébredésének hatása a társadalmi élet különféle viszonyaira érezhető kezd lenni: azóta nem egyszer volt már alkalmunk azoknak jajszavait hallanunk, akik már azt hitték, hogy a katholicizmus nem él.

Legjobban lepte és ijesztette meg e fordulat a szabadkőművességet, amely nagyon is jól érzi azt, hogy a katholicizmusnak első fuvalmára a theismussal ellentétes humanizmus temploma s mindazon kártyavárák rögtön összeomlanak, amelyeket a szabadkőművesség és szövetséges társai emeltek.

A szabadkőművesség emez ijedezésének világos jele az, hogy a magyarországi páholyok a legközelebbi múltban feliratokat intéztek a Nagy-Páholyhoz, amelyben e főhatalmasságot kérve kérték, hogy a profán világ támadásaival szemben tegyen már valamit a szövetség védelmére.

Ez bírta rá a Nagy-Páholyt, hogy ama port, amelyet 1882-ben a magyar „profán” közönség szeme közé hintett s amelyet azóta e közönség szeméből kitörülni sikerült, új kiadásban ismét a profán szemekbe hintse.

A „Pesti Hírlap” és az „Egyetértés” voltak az elsők, amelyek e szép foglalkozásnál csövek gyanánt szerepeltek.

A Nagy-Páholy apológiáját még a budapesti könyvkereskedőknél sem lehetett megkapni s a nevezett lapok immár hosszú kivonatokban és ismertetésekben fűjték a port olvasóik szemeibe.

Kíváncsiak vagyunk, vajon e lapok szerkesztősegei éppen úgy fognak-e sietni ama szemüvegről is megemlékezni, amely nem csak megvédi a profán szemeket a por ellen, de elősegíti a betekintést ama műhelybe, ahol ama por készítésén kívül még más egyéb érdekes dolgokkal is foglalkoznak!

A magyarországi Nagy-Páholy védírata éppenséggel nem gyöngíti jelen füzetünk bizonyító erejét; ők negatív érvekkel iparkodtak a profán közönséggel elhíttetni a „nem”-et, mi pozitív érvekkel bizonyítottuk be az „igent”-t. Ők frázist frázisra s nevet névre halmoznak, hogy a profán közönség előtt elvitázzák azt, ami a jelen füzetben közzétett vallomásaik szerint egyedüli vágyuk és törekvésük.

Ők a szabadkőműves fejedelmekre hivatkoznak, mert azt hiszik, hogy a profánok nem ismerik a N.: P.: által is dicsekvéssel említett Louis Blanc testvérnek eme vallomását:

„Több fejedelemnek tetszett a vakolót kézbe venni és kötényt kötni. És miért is nem? Hisz a magas fokokat előlük a legóvatosabban eltitkolták és a szabadkőművességből csak annyit tudtak meg, amennyit veszély nélkül velük közölni lehetett,”³⁶

vagy pedig ama másikat:

³⁶ Közölve Dupanlounnál: Die Freimaurerei 98. l.

„Igaz ugyan, hogy a szabadkőműves egyesületek a törvény előtt meghajolást, ama formáknak és szokásoknak, melyek a társadalom által mint mellékes külsőségek fogadtattak el, megtartását, valamint a fejedelmek iránt tiszteletet követelnek; azt sem lehet tagadni, hogy a szabadkőművesek lakomáik alkalmával monarchikus államban a királynak, köztársaságban az első hivatalnoknak egészségére isznak: ámde emez *óvrendszabályok, melyeket* a sok gyanakvó kormány által fenyegetett társulatnak az *okosság előír*, nem voltak elégségesek arra, hogy a rendnek *természeténél fogva forradalmi*, bár általában békés, befolyását megszüntessék.”³⁷

Azokról a fejedelmekről és államférfiakról nem beszélnek, akik észrevevén a nagy titkolózást, rajta voltak, hogy az előlük rejtegetett szabadkőművesi könyvek és iratok kezeikbe kerüljenek s fáradságot vevén maguknak e könyvek és iratok áttanulmányozására: a gonoszságról, mely a páholyok hátterében rejlik saját szemekkel is meggyőződtek s kiadott tilalmaikban erről tanúságot is tettek.

A magyar Nagy-Páholy vezérférfiai csak úgy ismerik, vagy talán még jobban mint mi, a németalföldi I. Vilmos király második fiának, Frigyes, orániai hercegnek történetét, aki – miként az „Annales maçonniques des Pays-Bas” című gyűjtemény III. kötetében részletesen le van írva – nagymesterré választatván s a báb szerepétől irtóztatván, a szabadkőművességet minden ízében megismerni akarta ... meg is ismerte, de meg is gyűlt vele a páholyak baja.

Az egykori nagymester Haugwitz báró (utóbb gróf) mint porosz államminiszter a veronai fejedelmi kongresszuson 1822-ben hossza memorandumban mutatott rá a szabadkőművesség államfelforgató céljaira és törekvéseire.

A bajor választó 1786. október 11. és 12. lefoglaltatván az illuminatus-szabadkőművesek iratait, a rend fejét Weishauptot halálra ítélte s hogy a világot a szabadkőművességben rejlő veszedelemtől meggyőzze, ez iratokat kinyomatta és a fejedelmekkel közölte. Mi is bírunk e kiadványból egy példányt s adandó alkalommal a magyar közönséggel is megismertetjük.

Csak nem régen volt, hogy az angol szabadkőművesség nagymestere Lord Ripon s a portugál nagymester Paraty gróf a szabadkőművességet *kárhoztatván*, a katolikus egyházzal kibékültek.

Ilyen fejedelmekről és államférfiakról is tessék a magyarországi nagypáholyak megemlékezni – s ne csak mindig amaz uralkodó fejedelmekre hivatkozni, akik politikai terveiknek az internacionális intézmény segélyével könnyebb keresztülvitele végett a szabadkőművességet legyezgetik s a szabadkőműves díszüléseken megjelenvén, a testvérek által készített s humánus frázisokkal telt beszédeket fölolvassák.

De mi szükség van rá, hogy a jelen füzetünkben felsorolt tények és adatok után a nagypáholy negatív érveinek gyöngeségére rámutassunk?

Az igazságot kereső olvasó, miután füzetünket elolvasta, maga is átlát a páholy kártyáin keresztül.

Befejezésképpen tehát még csak egy nagy csalódásomról akarok említést tenni.

Én eddig mindig azt hittem, hogy a magyarországi szabadkőművesség vezérférfiai rafinírozottan ügyes emberek. Most, hogy a Nagy-Páholy füzetét olvasom, látom, hogy ezek az urak nem igen látnak tovább, mint amennyire az orruk terjed.

Nem tudom minő alaposággal hozzák ama múlt századbeli *katholikus* papok névsorát, akik – szerintük – a páholy tagjai voltak.

Ma már minden művelt ember tudja, hogy a szabadkőműveseket excommunicáló (az egyház kebeléből kizáró) pápai bullák első dátuma 1738. április 24-ike. Ha már most ezen időpont óta akadtak katolikus papok, akik csakugyan bele tévedtek a páholyba s az egyházi

³⁷ L. Die Freimaurerei im Staate von einem früheren Ordensmitgliede Aachen, 1863. s. 50.

tilalom dacára, az egyházi közösség megvetésével mint buzgó szabadkőművesek működtek, vajon ezeknek érzülete, gondolkozásmódja a szabadkőművességre vonatkozólag okos katolikus ember szemében nyomhat-e valamit a latba? Az, hogy például Berecz Antal, a volt szerzetes, a magyarországi szabadkőművességnak ma főkorifeusa, azt bizonyítaná, hogy a szabadkőművesség nem vallásellenes intézmény?

Ej, ej, kiket akarhat a Nagy-Páholy ilyesmikkel bolondítani?

Azért lelkesedtek az osztrák szabadkőművesek a 70-es évek elején az aposztata papok számára Grazban alakult amaz egylet mellett, mely célul tűzte ki magának „a fanatizmus bilincseibe vert szegény papokat kiszabadítani,” – mert az egyház és a vallási meggyőződés iránt tisztelettel viseltetnek?

A másik nagy ügyetlenség, melyet a Nagy-Páholy az ő vádiratában elkövetett, az hogy a következő testvérekkel dicsekszik s mint a szabadkőművesség gyöngyeire hivatkozik: Voltaire, Hugó Viktor, Crémieux, Littré, Gambetta, Jules Ferry, Paul Bert, Floquet, Carnarvon, Byron, Frère Orbán, Goblet d'Alviella, Van Hambeck, Sagasta, Ruiz Zorilla, Garibaldi, Mazzini, Depretis, Crispi, Bluntschli, Kant, Hegel, Göthe stb.

Hiszen éppen ezek azok, akik a szabadkőművesség ama feladatának, mely szerint a kinyilatkoztatott vallásnak befolyása mindenünnen kiszorítandó, minden erejükből megfelelni iparkodtak.

Egyébként az ügyetlenség, amelyet a Nagy-Páholy elkövetett, csak szabadkőművesi szempontból ügyetlenség, – a mi szempontunkból azonban oly jó szolgálat, amelyért neki ezennel köszönetet szavazunk s vizontszolgálatképpen még egy pár nem utolsó szabadkőműves nevet, amelyekről azonban a Nagy-Páholy egészen megfeledkezett, ide írunk, ú. m. Robespierre, Guillotin, Marat, Danton, Ankarström, Sand György, Proudhon, Struve, Blum, Ronge, Orsini, Sue, Juarez, Macé, Rénan.